

Gemeente
Geertruidenberg

Begroting 2018

Deel II

Inhoudsopgave

Paragraaf A - Lokale heffingen	3
Paragraaf B - Weerstandsvermogen en risicobeheersing	12
Paragraaf C - Onderhoud kapitaalgoederen	21
Paragraaf D - Financiering	23
Paragraaf E - Bedrijfsvoering	27
Paragraaf F - Verbonden partijen	28
Paragraaf G - Grondbeleid	36
Paragraaf H - Dongeburgh	40
Overzicht raadsprogramma's en onderdelen	41
Overzicht taakvelden	47
EMU saldo	50
Investeringsplan	52
Incidentele baten en lasten	56
Balans	60
Verklarende woordenlijst	64

Paragraaf A - Lokale heffingen

In deze paragraaf geven we een specificatie van de lokale heffingen, uitgesplitst naar:

1. het beleid en hoofdlijnen ten aanzien van lokale heffingen;
2. een aanduiding van de lokale lastendruk;
3. de geraamde inkomsten;
4. een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid

Beleid en hoofdlijnen

De heffingen die tot woonlasten leiden zijn:

- onroerendezaakbelastingen voor eigenaren van woningen;
- onroerendezaakbelastingen voor gebruikers en eigenaren van niet-woningen;
- afvalstoffenheffing;
- rioolheffing (als een woning of bedrijfspand direct of indirect is aangesloten op de riolering).

De overige heffingen betreffen:

- hondenbelasting
- begraafrechten
- leges omgevingsvergunning
- secretarieleges
- precariobelasting
- havengelden
- marktgelden
- woonschepenrechten

Wijzigingen Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Met ingang van de begroting 2017 zijn gemeenten verplicht om in de paragraaf lokale heffingen een overzicht van baten en lasten op te nemen voor de heffingen waarbij sprake is van het verhalen van kosten. Concreet is dit het geval bij de afvalstoffenheffing, de rioolheffing, de begraafrechten, de leges, de havengelden, de marktgelden en de woonschepenrechten. Overigens verstrekten wij u daarvoor al een aantal jaren inzicht bij het vaststellen van de belastingverordeningen.

Als gevolg van de wijzigingen in het BBV mag de overhead voortaan niet meer worden verantwoord op de taakvelden (voorheen producten). Deze mogen echter wel (extracomptabel) worden meegenomen in de tarieven en de onderbouwing daarvan. De totale

overhead staat opgenomen in het nieuwe "Overzicht overhead" in de begroting. De toerekening van overhead gebeurt extracomptabel op basis van de directe uren die door de diverse medewerkers aan de taakvelden worden besteed.

Onroerende zaakbelastingen

Voor 2018 waarderen we naar de peildatum 1 januari 2017. De hoogte van de OZB-opbrengsten is begroot conform besluitvorming voorgaande jaren.

(Bedragen in €)	OZB 2017	OZB 2018	Waarde 2017 (begroting)	Waarde 2017 (werkelijk)	Ontwikkeling*	Waarde 2018	Tarief
Eigenaar woning	2.413.118	2.482.652	1.987.000.000	1.966.818.000	6,00%	2.084.000.000	0,1191
Eigenaar niet-woning	1.669.692	1.717.740	748.000.000	762.402.000	1,00%	770.000.000	0,2231
Gebruiker niet-woning**	1.325.014	1.357.432	748.000.000	762.402.000	1,00%	770.000.000	0,1775
	€ 5.407.824	€ 5.557.824					

* marktontwikkeling tussen 1-1-2016 en 1-1-2017 zoals opgenomen in de meicirculaire van het gemeentefonds 2017

** bruto opbrengst (incl. leegstand en Pater € 90.000,-)

Afvalstoffenheffing

Met de afvalstoffenheffing dekken we de huisvuilinzamelingskosten. De heffing mogen we wettelijk gezien ook alleen inzetten voor de dekking van de kosten van afvalinzameling en afvalverwerking. We mogen er geen winst op maken ("gesloten financiering"). Het saldo kosten en opbrengsten van reiniging en milieustraat brengen we jaarlijks, op begrotingsbasis, in rekening bij de burgers middels de afvalstoffenheffing. Dit houdt in dat 100% van de kosten bij de burgers in rekening wordt gebracht. Een overschot of tekort wordt gestort in of onttrokken uit de egalisatievoorziening afvalstoffenheffing.

Vanaf 2018 verlagen we de opbrengst afvalstoffenheffing structureel met € 100.000. Dat betekent voor 2018 een opbrengst van de afvalstoffenheffing van € 2.239.609. Omdat we gedifferentieerde tarieven voor de afvalstoffenheffing hanteren, wordt bij de berekening van de tarieven rekening gehouden met de laatst bekende gegevens met betrekking tot aantallen en/of samenstelling huishoudens en andere parameters. Het saldo van de totale lasten minus baten -zoals gebruikt voor de tariefberekening- voor 2018 geven wij in de hiernaast opgenomen" tabel weer:

Kosten	Bedrag
Afval (huisvuil, milieustraat en containermanagement)	€ 2.359.436
Mutatie voorzieningen	€ 10.436
Directe personeelskosten	€ 190.427
Overhead	€ 139.640
Totaal Kosten	€ 2.699.939
Opbrengsten	Bedrag
Heffingen	€ 2.239.609
Overige opbrengsten	€ 432.556
Mutatie reserves	€ 27.774
Totaal Opbrengsten	€ 2.699.939
Totaaloverzicht	Bedrag
Totaal kosten	€ 2.699.939
Totaal baten	€ 2.699.939
Kostendekkendheidspercentage	100,00%

Rioolheffing

De gemeenteraad heeft op 22 juni 2017 het verbreed gemeentelijk rioleringsplan 2017-2022 vastgesteld (VGRP+).

Afgelopen periode is er behoorlijk bespaard. Dit heeft geresulteerd in een eenmalige teruggave van rioolheffing in 2017 (€ 750.000). Door de nog resterende financiële buffer is het mogelijk om de komende jaren de rioolheffing in elk geval gelijk te houden. Dus géén stijgende lasten voor onze inwoners en bedrijven op het gebied van riolering. Jaarlijks bepalen we, aan de hand van de hoogte van de voorziening, of een inflatiecorrectie nodig is. Vanaf 2018 verlagen we de opbrengst rioolheffing structureel met € 200.000. Dat betekent voor 2018 een opbrengst van de rioolheffing van € 2.770.347

Ook de rioolheffing is een "gesloten financiering", waarbij een overschot of tekort wordt gestort in of onttrokken aan de egalisatievoorziening rioolheffing.

Het saldo van de totale lasten minus baten -zoals gebruikt voor de tariefberekening- voor 2018 geven wij in de tabel zoals opgenomen op de volgende pagina weer:

Rioolheffing	Bedrag
Riolering (investeringen, inspectie en onderhoud etc.)	€ 2.127.143
Mutatie voorzieningen	€ 268.383
Directe personeelskosten	€ 222.896
Overhead	€ 151.925
Totaal Kosten	€ 2.770.347
Opbrengsten	Bedrag
Heffingen	€ 2.770.347
Totaal Opbrengsten	€ 2.770.347
Totaaloverzicht	Bedrag
Totaal kosten	€ 2.770.347
Totaal baten	€ 2.770.347
Kostendekkendheidspercentage	100,00%

Overige rechten, heffingen en belastingen
De overige rechten, heffingen en belastingen betreffen:

- hondenbelasting
- begraafrechten
- leges omgevingsvergunning
- leges gebruiksvergunning
- secretarieleges (paspoorten, rijbewijzen etc.)
- precariobelasting
- havengelden
- marktgelden
- woonschepenrechten

Bij de uit de begroting voortvloeiende tarievenvaststelling worden de tarieven waar mogelijk slechts trendmatig verhoogd. Als uitgangspunt is een stijgingspercentage voor de tarieven opgenomen van 1,5%.

Hondenbelasting

Voor de hondenbelasting nemen we voor 2018 een bedrag op van € 88.000. De gemeenteraad heeft op 13 juli 2017 bij de behandeling van de Kadernota 2018 een motie aangenomen waarin het college is opgedragen om de hondenbelasting vanaf 2018 in vier jaar gefaseerd af te bouwen naar 100%, gelijk aan de systematiek van een doelbelasting en de dekking hiervoor te zoeken binnen de leges/tarieven. De uitvoering van deze motie is in de voorliggende begroting verwerkt (daling hondenbelasting met € 7.000 in de komende vier jaar). Het college heeft voor alternatieve dekking gekozen.

Begraafrechten

Begraafrechten zijn rechten die in rekening gebracht worden voor het begraven van stoffelijke overschotten, het bijzetten van urnen en het onderhoud van graven op de gemeentelijke begraafplaatsen. We stellen voor de tarieven voor 2018 met 1,5% te verhogen en daarbij af te ronden op € 0,50. In het vierde kwartaal 2017 wordt het nieuwe begraafplaatsenbeleid vastgesteld, waarbij de tarieven naar de toekomst toe kunnen wijzigen.

Het saldo van de totale lasten minus baten -zoals gebruikt voor de tariefberekening- voor 2018 geven wij in de hiernaast opgenomen tabel weer:

Kosten	Bedrag
Kosten	€ 42.739
Directe personeelskosten	€ 44.634
Overhead	€ 43.596
Totaal Kosten	€ 130.969
Opbrengsten	Bedrag
Rechten	€ 48.138
Totaal Opbrengsten	€ 48.138
Totaaloverzicht	Bedrag
Totaal kosten	€ 130.969
Totaal baten	€ 48.138
Kostendekkendheidspercentage	36,76%

Leges omgevingsvergunning en secretarieleges

Wij leveren diverse diensten en producten zoals paspoorten, rijbewijzen, uittreksels en bouwvergunningen, waarvoor wij een vergoeding (leges) vragen. De tarieven inzake leges verhogen we, alleen daar waar mogelijk, slechts trendmatig en worden in rekening gebracht volgens de Legesverordening.

Het saldo van de totale lasten minus baten -zoals gebruikt voor de tariefberekening- voor 2018 geven wij in de hiernaast opgenomen tabel weer, eerst per Titel, daarna ook per Titel gespecificeerd:

Leges omgevingsvergunning en secretarieleges

Recapitulatie Titel 1, 2 en 3	Taakveld	Overhead	Totale Kosten	Totale opbrengsten	Kostendekking
Kostendekking Titel 1	€ 314.371	€ 110.309	€ 424.680	€ 409.107	96,33%
Kostendekking Titel 2	€ 214.282	€ 136.225	€ 350.507	€ 345.916	98,69%
Kostendekking Titel 3	€ 32.520	€ 24.350	€ 56.870	€ 1.894	3,33%
Kostendekking totale tarieventabel	€ 561.173	€ 270.884	€ 832.057	€ 756.917	90,97%

Titel 1 Algemene dienstverlening			Taakveld	Overhead	Totale Kosten	Totale opbrengsten	Kostendekking
hoofdstuk	1	Burgerlijke Stand	€ 14.194	€ 6.982	€ 21.176	€ 22.933	108,30%
hoofdstuk	2	Reisdocumenten	€ 213.391	€ 64.376	€ 277.767	€ 266.730	96,03%
hoofdstuk	3	Rijbewijzen	€ 35.116	€ 16.602	€ 51.718	€ 53.717	103,87%
hoofdstuk	4	Verstrekingen uit de basisregistratie personen	€ 3.693	€ 3.087	€ 6.780	€ 4.528	66,78%
hoofdstuk	5	Verstrekingen uit het Kiezersregister	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	0,00%
hoofdstuk	6	Bestuursstukken	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	0,00%
hoofdstuk	7	Vastgoedinformatie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	0,00%
hoofdstuk	8	Overige publiekszaken	€ 20.131	€ 2.906	€ 23.037	€ 20.937	90,88%
hoofdstuk	9	Gemeentearchief	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	0,00%
hoofdstuk	10	Winkeltijdenwet	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	0,00%
hoofdstuk	11	Kansspelen	€ 113	€ 95	€ 208	€ 34	16,35%
hoofdstuk	12	Leegstandwet	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	0,00%
hoofdstuk	13	Kabels en leidingen	€ 13.455	€ 4.566	€ 18.021	€ 16.609	92,16%
hoofdstuk	14	Verkeer en vervoer	€ 2.296	€ 1.670	€ 3.966	€ 1.975	49,80%
hoofdstuk	15	Diversen	€ 11.982	€ 10.025	€ 22.007	€ 21.644	98,35%
Kostendekking Titel 1			€ 314.371	€ 110.309	€ 424.680	€ 409.107	96,33%

Titel 2 Fysieke leefomgeving / omgevingsvergunning			Taakveld	Overhead	Totale Kosten	Totale opbrengsten	Kostendekking
hoofdstuk	1	Begripsomschrijvingen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	0,00%
hoofdstuk	2	Vooroverleg/beoordeling conceptaanvraag	€ 1.288	€ 819	€ 2.107	€ 1.050	49,83%
hoofdstuk	3	Omgevingsvergunning	€ 212.994	€ 135.406	€ 348.400	€ 344.866	98,99%
hoofdstuk	4	Vermindering	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	0,00%
hoofdstuk	5	Teruggaaf	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	0,00%
hoofdstuk	6	Intrekking omgevingsver- gunning	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	0,00%
hoofdstuk	7	Wijziging omgevingsver- gunning als gevolg van wijziging project	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	0,00%
hoofdstuk	8	Bestemmingswijzigingen zonder activiteiten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	0,00%
hoofdstuk	9	Slopmeldingen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	0,00%
hoofdstuk	10	In deze titel niet benoemde beschikking	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	0,00%
Kostendekking Titel 2			€ 214.282	€ 136.225	€ 350.507	€ 345.916	98,69%
Titel 3 Europese dienstenrichtlijn			Taakveld	Overhead	Totale Kosten	Totale opbrengsten	Kostendekking
hoofdstuk	1	Horeca	€ 2440	€ 1.827	€ 4.267	€ 845	19,80%
hoofdstuk	2	Algemene Plaatselijke Verordening (evenementen)	€ 29.954	€ 22.428	€ 52.382	€ 1.015	1,94%
hoofdstuk	3	Brandbeveiligings- verordening	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	0,00%
hoofdstuk	4	In deze titel niet benoemde vergunning, ontheffing of andere beschikking	€ 126	€ 95	€ 221	€ 34	15,50%
Kostendekking Titel 3			€ 32.520	€ 24.350	€ 56.870	€ 1.894	3,33%

Precariobelasting

Voor de precariobelasting nemen we voor 2018 een bedrag op van € 638.000. Dit bestaat enerzijds uit € 38.000 die in voorgaande jaren ook al werd geraamd. Daarnaast heffen we met ingang van 2017 (tussenrapportage 2017) precariobelasting op kabels en leidingen. Hierbij wordt voor 2018 uitgegaan van een bedrag van € 600.000. Dit geldt voor de jaren 2018 tot en met 2021.

Havengelden

Voor het (tijdelijk) mogen gebruiken van de gemeentelijke (passanten)havens vragen/innen we een vergoeding. Deze havengelden bestemmen we voor het onderhouden en faciliteren van de havens. Momenteel kan de beroepsbinnenvaart gebruik maken van twee ligplaatsvoorzieningen, te weten die in de kern Geertruidenberg (Timmersteekade) en die in de kern Raamsdonksveer (Reenweg). Ook kan men op een aantal andere plekken in de Donge aanleggen. De tarieven voor de havengelden zijn opgenomen in de Verordening binnenhavengeld. Het havengeld berekenen we op basis van de grootte van het schip en de duur van het gebruik. De havenmeester int de havengelden bij de gebruikers van de verschillende gemeentelijke havens.

Het saldo van de totale lasten minus baten -zoals gebruikt voor de tariefberekening- voor 2018 geven wij in de hiernaast opgenomen tabellen (havengelden en binnenhavengelden) weer:

Havengelden

Kosten	Bedrag
Kosten	€ 3.793
Directe personeelskosten	€ 9.994
Overhead	€ 5.891
Totaal Kosten	€ 19.678
Opbrengsten	Bedrag
Pacht en recht van opstal	€ 11.772
Totaal Opbrengsten	€ 11.772
Totaaloverzicht	Bedrag
Totaal kosten	€ 19.678
Totaal baten	€ 11.772
Kostendekkendheidspercentage	59,82%

Binnenhavengelden

Kosten	Bedrag
Kosten	€ 69.843
Opbrengsten niet in tarief	-/- € 7.897
Directe personeelskosten	€ 14.816
Overhead	€ 7.277
Totaal Kosten	€ 84.039
Opbrengsten	Bedrag
Pacht en recht van opstal	€ 31.501
Totaal Opbrengsten	€ 31.501
Totaaloverzicht	Bedrag
Totaal kosten	€ 84.039
Totaal baten	€ 31.501
Kostendekkendheidspercentage	37,48%

Marktgelden

De gemeente heeft drie weekmarkten op drie verschillende locaties: de Oude Melkhaven te Raamsdonk, het Heereplein te Raamsdonksveer en de Markt te Geertruidenberg. Voor het innemen van een standplaats op de aangewezen plaatsten heffen we marktgeld volgens de Verordening Marktgelden.

De hoogte van de marktgelden is afhankelijk van de oppervlakte van een standplaats. Deze marktgelden gebruiken we voor het huren van marktkramen, de locaties van de markten te onderhouden en schoon te maken.

Het saldo van de totale lasten minus baten -zoals gebruikt voor de tariefberekening- voor 2018 geven wij in onderstaande tabel weer:

Kosten	Bedrag
Kosten	€ 520
Directe personeelskosten	€ 33.303
Overhead	€ 26.082
Totaal Kosten	€ 59.905
Opbrengsten	Bedrag
Pacht en recht van opstal	€ 12.006
Totaal Opbrengsten	€ 12.006
Totaaloverzicht	Bedrag
Totaal kosten	€ 59.905
Totaal baten	€ 12.006
Kostendeckendheidspercentage	20,04%

Woonschepenrechten

In uw vergadering van 24 november 2016 heeft u de woonschepenverordening Geertruidenberg 2016 vastgesteld. Hierin wordt een

recht geheven voor het innemen van een ligplaats met een (historisch) woonschip binnen de gemeentelijke wateren. De woonschepenrechten zijn maximaal 100% kostendekkend.

Lokale lastendruk

Hieronder gaan wij in op de gevolgen van één en ander voor de lokale lastendruk van de burgers. Door het feit dat we voor zowel de afvalstoffenheffing als de rioolheffing gedifferentieerde tarieven hanteren, hebben wij er voor gekozen om een beeld te geven van de indicatieve gevolgen voor een "gemiddeld" gezin. Hierbij gaan wij er voor de OZB vanuit dat het tarief voor de eigenaar van een woning 0,1191% bedraagt. Bij zowel de rioolheffing-gebruik, rioolheffing-eigendom als afvalstoffenheffing zijn de tarieven zoals opgenomen bij het belastingvoorstel.

Bij onderstaande indicatie gaan we uit van een gezin van 3 personen met een eigen woning met een WOZ-waarde van € 228.000 in 2018.

Lokale lastendruk

3-persoonshuishouden (eigenaar)	2016	2017 (begroting)	2018 (begroting)
woz waarde woning	€ 206.000	€ 216.000	€ 228.000
Ozb eigendom	€ 258,32	€ 262,22	€ 271,55
Rioolrecht gebruik	€ 74,21	€ 74,21	€ 69,12
Rioolrecht eigendom	€ 200,51	€ 200,51	€ 186,96
Afvalstoffenheffing	€ 263,52	€ 263,52	€ 253,44
Totaal	€ 796,56	€ 800,46	€ 781,07

In 2017 heeft er een eenmalige teruggave rioolheffing plaatsgevonden van ongeveer € 70 per huishouden.

Onbenutte belastingcapaciteit

Om bij het Rijk toegelaten te worden als zgn. art 12-gemeente (= gemeente in financieel noodlijdende positie) dient een gemeente te voldoen aan een redelijk peil van het zgn. belastingpakket. Om dat te kunnen beoordelen moet duidelijk zijn welke eigen inkomsten daarbij worden betrokken en wat een redelijk peil is. Daarbij gaat het om de eigen inkomsten uit:

1. de onroerende zaakbelastingen (OZB);
2. de rioolheffingen;
3. de afvalstoffenheffingen en reinigingsrechten.

Onroerende zaakbelastingen

Het landelijk percentage van de WOZ-waarde voor toelating tot artikel 12 voor het jaar 2018 vastgesteld op 0,1952.

Voor de gemeente Geertruidenberg is het percentage op dit moment 0,1536.

Verhogen we het tarief van 0,1536 naar 0,1952, dan betekent dit dat er nog een procentuele verhoging mogelijk is van 0,0416. Als onbenutte OZB-opbrengst voor 2018 is daarom een bedrag aan te merken van € 1.507.584 → 0,0416% x 3.624.000.000 waarde (woningen, niet-woningen eigenaar en niet-woningen gebruiker voor 2018).

In de begroting 2016 was de onbenutte OZB-opbrengst nog een bedrag van € 1.120.776, voor 2017 € 1.302,642 en nu is er sprake van € 1.507.584.

Riool- en afvalstoffenheffing

Deze dienen beide als 100% kostendekkend te worden opgenomen. Dit is voor beide het geval.

De geraamde inkomsten

Soort belasting of heffing	Primitieve begroting 2017 (in €)	Begroting 2017 (in €) *	Verdeling (in %)	Begroting 2018 (in €)	Verdeling (in %)
Onroerende zaakbelasting gebruiker niet woning	1.235.014	1.235.014		1.267.432	
Onroerende zaakbelasting eigenaar niet woning	1.669.692	1.669.692		1.717.740	
Onroerende zaakbelasting eigenaar woning	2.413.118	2.413.118		2.482.652	
	5.317.824	5.317.824	44,56	5.467.824	45,34
Reinigingsheffing	2.339.609	2.339.609	19,60	2.239.609	18,57
Rioolheffing	2.971.067	2.971.067	24,89	2.770.347	22,97
Hondenbelasting	95.000	95.000	0,80	88.000	0,73
Begraafrechten alg. begraafplaats Raamsdonk	20.854	20.854		20.854	
Begraafrechten alg. begraafplaats Geertruidenberg	27.284	27.284		27.284	
	48.138	48.138	0,40	48.138	0,40
Bouwleges	356.732	356.732		356.732	
Overige leges	6.041	6.041		6.041	
	362.773	362.773	3,04	362.773	3,01
Secretarieleges burgerlijke stand	30.397	30.397		30.397	
Secretarieleges bevolkingsregister	312.898	312.898		312.898	
Secretarieleges naturalisatie	2.441	2.441		2.441	
	345.736	345.736	2,90	345.736	2,87
Reclamebelasting	30.000	0	0,00	30.000	0,25
Precariobelasting	38.203	390.203	3,27	638.203	5,29
Subtotaal inkomsten- en vermogensoverdrachten, belastingen	11.548.350	11.870.350	99,46	11.990.630	99,43

Soort belasting of heffing	Primitieve begroting 2017 (in €)	Begroting 2017 (in €) *	Verdeling (in %)	Begroting 2018 (in €)	Verdeling (in %)
A.P.V.	5.822	5.822		5.822	
Havengelden ligplaatsen Reenweg	10.008	10.008		10.008	
Havengelden Timmersteekade	3.641	3.641		7.677	
Marktgeld	12.006	12.006		12.006	
Kapvergunningen	71	71		71	
Havengelden jachthaven	11.772	11.772		11.772	
Passantenhaven	17.390	17.390		17.852	
Gehandicapten-parkeerkaarten	3.959	3.959		3.959	
Uitvoering WKPB/basisregistraties	0	0		0	
Opgenomen onder overige inkomsten	64.669	64.669	0,54	69.167	0,57
Totaal	11.613.019	11.935.019	100,00	12.059.797	100,00

* Inclusief begrotingwijzigingen / tussenrapportage 2017

** netto opbrengst (bruto -/- leegstand en Pater)

Kwijtschelding

Indien een belastingplichtige niet of over te weinig financiële middelen beschikt om de belastingaanslag te voldoen, kunnen we onder bepaalde voorwaarden aan deze belastingplichtige kwijtschelding verlenen. Het kwijtscheldingspercentage dat we hanteren bedraagt 100%. Dit betekent dat alle belastingplichtigen die een inkomen hebben dat 100% van het minimuminkomen (volgens bijstandsnorm) of lager bedraagt in aanmerking komen voor gehele of gedeeltelijke kwijtschelding.

Kwijtschelding kan alleen worden verleend indien het een aanslag betreft voor afvalstoffenheffing en rioolheffing gebruiker. De overige heffingen zijn in de betreffende belastingverordeningen uitgesloten voor kwijtschelding.

Vanaf 2013 zijn de opbrengsten voor afvalstoffenheffing en rioolheffing, welke worden kwijtgescholden als kostencomponent opgenomen in de tarieven voor afvalstoffenheffing en rioolheffing. In het verleden werden deze gemiste opbrengsten gefinancierd uit het budget minimeleidend; vanaf nu komen zij ten laste van de reiniging en de rioolheffing.

Paragraaf B - Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De paragraaf weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de begroting van de Gemeente Geertruidenberg is. Dit is van belang wanneer een financiële tegenvaller zich voordoet. Aandacht voor het weerstandsvermogen kan voorkomen dat elke financiële tegenvaller dwingt tot bezuinigingen.

Deze paragraaf heeft zijn basis in artikel 11 van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten) en de daarop van toepassing zijnde toelichting.

Conform dit artikel moet deze paragraaf ten minste bevatten;

- het beleid betreffende weerstandscapaciteit en risico's (onderdeel 2);
- een inventarisatie van de risico's (onderdeel 3);
- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit (onderdeel 4);
- een kengetal voor de:
 - 1a) Netto schuldquote;
 - 1b) Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
 - 2) Solvabiliteitsratio
 - 3) Grondexploitatie
 - 4) Structurele exploitatieruimte
 - 5) Belastingcapaciteit
- een beoordeling van de onderlinge verhoudingen tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie

Vervolgens wordt een berekening gemaakt van het weerstandsvermogen en een oordeel gevormd over het weerstandsvermogen (onderdeel 5).

Ter completering volgt een nieuw verplicht onderdeel van deze

paragraaf. In deze paragraaf worden de kengetallen opgenomen met een toelichting hierop (onderdeel 6).

Gemeente Geertruidenberg vindt goed risicomanagement belangrijk en acht het wenselijk risico's die van invloed zijn op de bedrijfsvoering en ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen beheersbaar te maken. Een zo volledig mogelijk inzicht in potentiële risico's en hun gevolgen maakt het mogelijk een uitspraak te kunnen doen over het wel of niet aanvaarden van het risico en over voor het wel of niet nemen van eventuele aanvullende maatregelen. Hierdoor kunnen op verantwoorde wijze besluiten worden genomen en worden risico's tot een gewenst niveau beperkt.

Risicomanagementbeleid

In januari 2016 is het geactualiseerde risicomanagementbeleid vastgesteld. Hierin worden kaders gesteld ten aanzien van de reikwijdte en toepassing van het risicomanagement. Risicomanagement is gemeentebreed doorgevoerd. Het risicoprofiel is uitgewerkt voor de reguliere bedrijfsprocessen én de projecten, zodat de hierbij behorende weerstandscapaciteit van Gemeente Geertruidenberg kan worden berekend. Verdere verfijning en doorontwikkeling van risicomanagement vindt doorlopend plaats.

Risico's

Een risico is de kans op een gebeurtenis met effect op het behalen van de door de organisatie gestelde doelstellingen.

Risicoprofiel

Hiernaast wordt verslag gedaan van de resultaten van de risico-inventarisatie voor Gemeente Geertruidenberg. Om de risico's van Gemeente Geertruidenberg systematisch in kaart te brengen en te beoordelen is door de ambtelijke organisatie een risicoprofiel opgesteld. Dit risicoprofiel is een dynamisch geheel: Als er aanleiding toe is, worden risico's toegevoegd, gewijzigd en/of verwijderd. Hierbij is gebruik gemaakt van NARIS® (NAR Risicomanagement Informatie Systeem).

Ten behoeve van de begroting 2018 zijn de risico's beoordeeld door de clusters. In totaal zijn 150

risico's in beeld gebracht, hierbij is een aantal kleine risico's samengevoegd en is 1 nieuw risico toegevoegd (begroting 2017: 157, jaarverslag 2016: 154). De tabel geeft een inschatting van de kans dat een risico zich voordoet, afgezet tegen het geldelijk gevolg:

Aantal risico's (geldgevolg tegen kans uitgezet)					
x > € 200.000		1		1	1
€ 100.000 < x < € 200.000	1	1	2		
€ 40.000 < x < € 100.000	1	2	4	1	
€ 10.000 < x < € 40.000	9	4	8	7	3
x < € 10.000	34	13	18	10	5
Geen geldgevolgen	9	4	7	4	
	Kans 1	Kans 2	Kans 3	Kans 4	Kans 5

Klassificering kans

1. < of 1 keer per 10 jaar (10%)
2. 1 keer per 5-10 jaar (30%)
3. 1 keer per 2-5 jaar (50%)
4. 1 keer per 1-2 jaar (70%)
5. 1 keer per jaar of vaker (90%)

In het volgende overzicht worden de tien risico's gepresenteerd die de hoogste bijdrage hebben aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Hierbij geeft het invloed percentage de invloed van een risico op het totale risicoprofiel weer.

Risico's

Begr 2018	Jrr 2016	Begr 2017		Begroting 2018	
				Kans	Invloed
1		1	Risico's grondexploitatie en woningbouw (533)	70%	30,11%
2		2	Bedrijfswaarde wordt maatstaf bij waardering WOZ-waarde (554)	90%	14,82%
3		10	Onvoldoende kunnen terugvorderen van BTW (over bepaalde dienstverlening) (569)	30%	6,62%
4		3	Onvoldoende gelden bij verenigingen om nieuwbouw van sportcomplex te realiseren (568)	30%	5,46%
5		5	Begrotingstekorten in gemeenschappelijke regelingen RMD (564)	90%	2,89%
6		6	Achterstallig onderhoud gemeentelijke gebouwen als gevolg van beperkte budgetten (535)	70%	2,87%
7		7	School kan bouwplan niet tijdig realiseren ondanks de van de gemeente ontvangen beschikbare middelen (570)	30%	2,67%
8		9	Een stijging van aantal bijstandsgerechtigden of toename aantal aanvragen bijzondere bijstand (49/565)	50%	2,05%
9			Harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzalen (576)	50%	1,78%
10			Budgetbeheer is niet op orden en transparant (R115)	90%	1,48%
		4	Begrotingstekorten in gemeenschappelijke regelingen OMWB (563)	90%	0,00%
		8	Declaratie BTW compensatiefonds overschrijdt ingesteld plafond (572)		
			Begroting 2017	Jaarverslag 2016	Begroting 2018
Totaal grote risico's			€ 3.244.039	€ 3.907.860	€ 3.157.040
Overige risico's			€ 2.334.506	€ 2.149.506	€ 2.050.506
Totaal alle risico's			€ 5.578.545	€ 6.057.366	€ 5.207.546

Uit de risicotabel blijkt dat de mutatie van het maximale risico ten opzichte van de vorige actualisatie (bij het jaarverslag 2016) **€ 849.820 (lager)** is. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de nieuwe risico's, wijziging in risicobedragen en verwijderde (samen-gevoegde) risico's, te weten:

- Risico's grondexploitatie en woningbouw (-384.820)
- Onvoldoende kunnen terugvorderen BTW (-200.000)
- Niet verkrijgen Europees Sociaal fonds (ESF) subsidie (-129.000)
- Omgevingsdienst Midden- en West Brabant begrotingstekorten (-100.000)
- Onvoldoende gelden bij verenigingen om nieuwbouw van sportcomplexen te realiseren (-100.000)
- Declaraties BTW compensatiefonds overschrijdt plafond (-100.000)
- Aanwezigheid van risicovolle bedrijven (-50.000)
- Afspraken met aannemers/leveranciers worden onvoldoende vastgelegd (-40.000)
- Budgetoverschrijding leerlingenvervoer (-15.000)
- Achterstallig onderhoud aan gemeentelijke gebouwen (+90.000)
- Documenten komen in handen van onbevoegden, privacy (+80.000)
- Harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzalen (+80.000)
- Regionale Milieudienst begrotingstekorten (+64.000)

Decentralisaties

Met betrekking tot de decentralisaties Jeugdzorg en AWBZ zijn de budgetkortingen voor 2016 binnen de budgetten opgevangen en heeft geen beroep op de egaliseringsreserve decentralisaties plaatsgevonden. De vooruitzichten voor 2017 en 2018 zijn dan ook dat de toekomstige bezuinigingen opgevangen kunnen worden binnen de budgetten, eventueel met een incidenteel beroep op de egaliseringsreserve decentralisaties. De verwachting is dat deze reserve momenteel **meer** dan toereikend is voor de verwachte bezuinigingsrisico's.

1. Risico grondexploitatie en woningbouw

Met betrekking tot grondexploitatie en woningbouw zijn de risico's geactualiseerd op basis van de huidige verwachting ten aanzien van de lopende projecten. Op basis van de nu beschikbare informatie is dit de best mogelijk inschatting die te maken is. Het treffen van een voorziening is op dit moment niet mogelijk en feitelijk ook niet toegestaan. Bekend is immers dat met WSG vergaande afspraken zijn gemaakt over het ontwikkelen van de in de risicoparagraaf genoemde projecten, waarbij de gemeentelijke vorderingen worden c.q. zijn veiliggesteld. Hierbij moet gedacht worden aan de volgende projecten binnen Dongeburgh:

- Ontwikkeling Koninginnebastion (overeenkomst getekend) bestemmingsplan in procedure
- Praxis locatie met supermarkt (overeenkomst eindfase) bestemmingsplan in procedure
- Jeroen Boschstraat (onderhandeling)

2. Bedrijfswaarde wordt maatstaf OZB

Door RWE (RWE) is bezwaar ingediend tegen de WOZ-beschikkingen over 2014, 2015 en 2016. RWE beroept zich op de veel lager liggende bedrijfswaarde. Naar aanleiding hiervan is aanvullende informatie /motivatie opgevraagd maar niet verkregen. Een lagere bedrijfswaarde is door RWE hierdoor niet (voldoende) aannemelijk gemaakt, waardoor de bezwaarschriften door de heffingsambtenaar van de gemeente ongegrond zijn verklaard. RWE is hier tegen in beroep gegaan bij de rechtbank. In haar uitspraak heeft de Rechtbank de gemeente in het gelijk en is gesteld dat de bedrijfswaarde onvoldoende aannemelijk is gemaakt. Tegen deze uitspraak heeft RWE hoger beroep ingesteld. Het is niet te voorspellen hoe lang deze procedure nog gaat duren, want tegen de uitspraak in hoger beroep kan nog cassatie worden aangetekend.

3. Onvoldoende kunnen terugvorderen van BTW (over bepaalde dienstverlening)

Landelijk zijn er ontwikkelingen op het vlak van BTW-vrijstelling op

sport. Dit leidt tot mogelijke risico's voor eventuele terugvordering hiervan.

4. Onvoldoende gelden bij de vereniging om nieuwbouw van sport complexen te realiseren

In de toekomstvisie sportcomplexen Raamsdonksveer wordt conform het gemeentelijk beleid (voor wat betreft het verenigingsdeel) een financiële bijdrage gevraagd voor de bouw van een nieuwe accommodatie. Het is op dit moment nog onduidelijk of de verenigingen in staat zijn deze financiële bijdrage te leveren en terug te verdienen in de exploitatie.

5. Begrotingstekorten RMD

De Regionale Milieu Dienst (RMD) is per 1 januari 2013 op gegaan in de Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB). De RMD kan echter niet geliquideerd worden omdat het voormalige kantoorpand in Roosendaal nog niet verkocht is en er een langlopende lening is afgesloten tot 2029. Gestreefd wordt om het kantoor alsnog op korte termijn te verkopen, waardoor de mogelijkheid tot liquidatie van de RMD kan worden bespoedigd. Wel dient rekening gehouden te worden met een boete van vervroegd aflossen van de kapitaallening bij de BNG.

Door de OMWB is een claim bij de RMD weggelegd, zijnde de kosten als gevolg van de uitlooptkosten van de ingebrachte medewerkers. Tegen deze claim is door het dagelijks bestuur van de OMWB arbitrage toegezegd over de rechtsgeldigheid van de afspraken welke opgenomen zijn in het Sociaal Beleidskader van de OMWB.

6. Achterstallig onderhoud gemeentelijke gebouwen

Begin 2014 is de onderhoudssituatie van de gemeentelijke gebouwen geïnventariseerd.

De onderhoudssituatie is verwerkt in een meerjarenonderhoudsplan. Bij de vaststelling van het onderhoudsplan is als uitgangspunt gehanteerd dat een aantal gebouwen zouden worden verkocht en in de

tussentijd zijn er een aantal gebouwen aangekocht. Deze gebouwen maken dus géén onderdeel uit van het huidige onderhoudsplan. Voor 2018 zijn middelen opgenomen voor een herijking van het meerjarenonderhoudsplan, waarin dan de gevolgen van afstoten en aankopen van gemeentelijk vastgoed zal worden meegenomen.

7. School kan bouwplan niet (tijdig) realiseren ondanks de van de gemeente ontvangen beschikbare middelen

Bij de vervangende nieuwbouw wordt volgens de verordening uitgegaan van de normvergoeding. In de praktijk kan blijken dat de normvergoeding onvoldoende is om vervangende nieuwbouw te realiseren.

8. Een stijging van het aantal bijstandsgerechtigden of toename aanvragen bijzondere bijstand

Ondanks dat het aantal werklozen landelijk daalt, hebben we binnen de gemeente Geertruidenberg te maken met een na-ijleffect van de economische crisis. De doelgroepen die een Participatiewetuitkering ontvangen staan het verst van de arbeidsmarkt. Daarnaast stromen nu de 55-plussers in vanuit einde WW. Ook hebben we op dit moment te maken met een verhoogd aantal statushouders in de gemeente. Deze zijn niet direct bemiddelbaar naar werk vanwege een taalachterstand. Afhankelijk van het aantal dat nog toestroomt, de mate waarin zij de taal gaan beheersen en bemiddelbaar zijn, kan deze invloed hebben op het aantal uitkeringen. Het gaat hier om een grote groep van bijna een kwart van het klantenbestand (statushouders van voor 2015 meegerekend). Hier wordt overigens wel ingezet op de bevordering van de uitstroom voor deze groep.

9. Harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzalen

Door de invoering van de Wet harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzalen wijzigt de subsidiesystematiek voor peuterspeelzalen. Dit kan leiden tot eventuele opheffing of faillissement van organisaties. Het kan zijn dat de gemeente gevraagd wordt om een transitievergoeding te betalen voor het betreffende personeel.

10. Budgetbeheer is niet op orde en niet transparant

Budgetbeheer is in zijn algemeenheid een risico. Dit heeft continu aandacht nodig om ervoor te zorgen dat het op orde en transparant is. Het afgelopen jaar hebben we gezien dat het positieve saldo van de jaarrekening voornamelijk werd veroorzaakt door overschotten binnen het sociaal domein. Op de andere gebieden kunnen we dus voorzichtig concluderen dat de inspanningen van de afgelopen periode zijn vruchten hebben afgeworpen. We hebben daarbij ingezet op digitalisering van de facturen, vereenvoudiging van de p&c-producten, interne training van het personeel op het gebied van financiën en de p&c-cyclus in het bijzonder. Daarnaast zijn we bezig met het inrichten van een verplichtingenadministratie.

Weerstandscapaciteit

De **weerstandscapaciteit** bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de Gemeente Geertruidenberg beschikt om niet-begrote kosten die onverwachts en substantieel zijn te dekken.

Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages			
Percentage	Bedrag	Percentage	Bedrag
5%	€ 603.083	55%	€ 1.216.041
10%	€ 697.457	60%	€ 1.280.489
15%	€ 768.288	65%	€ 1.349.430
20%	€ 829.610	70%	€ 1.423.688
25%	€ 884.467	75%	€ 1.507.669
30%	€ 937.640	80%	€ 1.601.364
35%	€ 991.556	85%	€ 1.711.836
40%	€ 1.045.925	90%	€ 1.844.255
45%	€ 1.100.053	95%	€ 2.025.706
50%	€ 1.156.713		

Benodigde weerstandscapaciteit

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt toegepast, omdat het reserveren van het maximale bedrag van **€ 5.207.546** ongewenst is (zie voorgaande tabel). De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. De resultaten van de risicosimulatie staan hiernaast weergegeven.

Hieruit volgt dat bijvoorbeeld met 20% zekerheid alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 0,8 miljoen.

De benodigde weerstandscapaciteit bij een zekerheidspercentage van 90% is € 1,8 miljoen (begroting 2017: € 2,0 miljoen; jaarverslag 2016: € 2,2 miljoen). Met 90% zekerheid kunnen met dit bedrag alle risico's worden afgedekt.

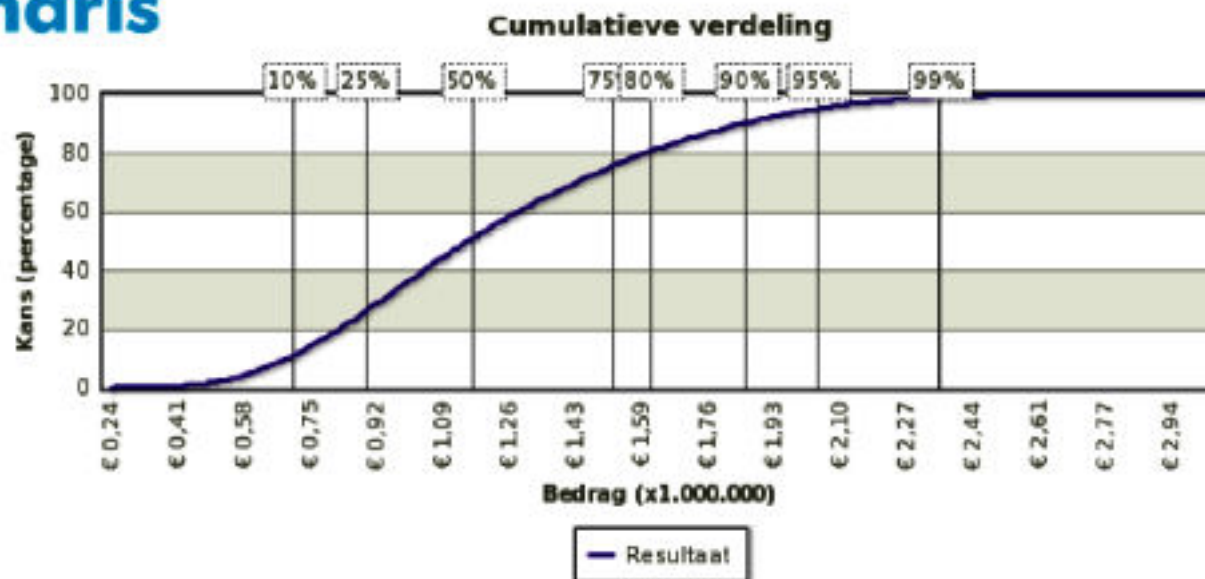
De benodigde weerstandscapaciteit is ten opzichte van de jaarrekening 2016 **€ 369.088** lager. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- Benodigde weerstandscapaciteit grondexploitatie en woningbouw (-)
- Benodigde weerstandscapaciteit terugvordering BTW (-)
- Benodigde weerstandscapaciteit BTW compensatiefonds (-)
- Benodigde weerstandscapaciteit begrotingstekorten OMWB (-)
- Benodigde weerstandscapaciteit school kan bouwplan niet realiseren met beschikbare middelen (-)

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

naris

Beschikbare weerstandscapaciteit	1 januari 2018	1 januari 2019	1 januari 2020	1 januari 2021
Incidentele weerstandscapaciteit (in vermogen)				
Vrij aanwendbare algemene reserve	4.280.255	3.880.255	4.050.255	4.533.255
Vrije algemene reserve	2.436.000	2.036.000	2.206.000	2.689.000
Weerstandsreserve	1.844.255	1.844.255	1.844.255	1.844.255
Vrij aanwendbare bestemmingsreserve	920.027	917.427	920.890	918.290
Resultaat na bestemming (programmabegroting)	24.759	124.164	209.957	301.445
Structurele weerstandscapaciteit (in exploitatie)	5.225.041	4.921.846	5.181.102	5.752.990
Onvoorzien	45.000	45.000	45.000	45.000
Onbenutte belastingcapaciteit OZB	1.507.584	1.507.584	1.507.584	1.507.584
Onbenutte capaciteit afvalstoffenheffingen	-	-	-	-
Bezuinigingsmogelijkheden	-	-	-	-
Totale weerstandscapaciteit	6.777.625	6.474.430	6.733.686	7.305.574

Vrije aanwendbare algemene reserve

Het huidige beleidskader met betrekking tot reserves en voorzieningen is neergelegd in bijlage 2 van de Financiële Verordening Geertruidenberg 2017. Om te voorkomen dat bij een calamiteit direct het bestaande beleid moet worden bijgesteld, is gekozen voor het vormen van een afzonderlijk weerstandsdeel in de algemene reserve. Deze reserve mag ook slechts in dit kader worden aangewend.

Vrij aanwendbare bestemmingsreserve

Een bestemmingsreserve is een reserve waaraan de raad een bepaalde bestemming heeft gegeven. De bestemmingsreserves kunnen, zolang de raad de bestemming kan wijzigen, tot de weerstandscapa-

citeit worden gerekend. Voor sommige bestemmingsreserves zal een aanwending als weerstandscapaciteit echter aanzienlijke negatieve consequenties voor bestaande voorzieningen met zich meebrengen. Dit geldt voor reserves die zijn gevormd om de afschrijvingslasten of kapitaalslasten van diverse voorzieningen te dekken zoals fort Lunet, gemeentehuis, containermanagement en Informatisering en Automatisering. Tevens geldt dit voor de in het verleden gevormde reserves voor diverse risico's zoals bodemsanering, grondexploitatie, Pilot Bouwen Binnen Strakke Contouren en decentralisaties. Daarom worden bovengenoemde bestemmingsreserves niet meegeteld in de beschikbare weerstandscapaciteit. Voor de overige bestemmingsreserves geldt dat eventuele aanwen-

ding als weerstandscapaciteit geen of geringe negatieve consequenties voor bestaande voorzieningen met zich meebrengen. Een groot deel betreft restanten van in het verleden gevormde reserves.

Gerealiseerd resultaat volgend uit de programmabegroting

In het BBV is aangegeven dat het gerealiseerde resultaat volgend uit de programmabegroting ook tot het eigen vermogen behoort. Afhankelijk van de bestemming zal daarom ook dit resultaat kunnen worden meegenomen in de berekening van het weerstandsvermogen.

Onvoorzien

De post onvoorzien wordt bij de begroting opgenomen om onvoorziene ontwikkelingen te kunnen afdekken.

Onbenutte inkomstenbronnen

De mate waarin van de onbenutte belastingcapaciteit gebruik wordt gemaakt, verschilt van gemeente tot gemeente en is mede afhankelijk van de politieke relevantie van de hoogte van het OZB-tarief. Als zich tegenvallers voordoen, zal de onbenutte belastingcapaciteit niet zonder slag of stoot worden ingezet, maar dit is wel één van de mogelijkheden. Bij de berekening van de onbenutte belastingcapaciteit wordt aangesloten bij de drie belangrijkste inkomsten van de gemeente te weten: OZB, afvalstoffenheffing en rioolafvoerrecht, voor zover deze laatste twee niet maximaal mogelijk en/of kostendekkend blijken te zijn. Eventueel onbenutte belastingcapaciteit wordt gerekend tot de beschikbare weerstandscapaciteit voor het begrotingsjaar.

Weerstandsvermogen

Op basis van de huidige gegevens in het risicomanagementsysteem is het weerstandsvermogen te berekenen.

Het weerstandsvermogen is te definiëren als 'het vermogen van de Gemeente Geertruidenberg om niet-structurele financiële risico's te kunnen opvangen teneinde haar taken te kunnen voortzetten'.

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen. Voor 2018 is dit:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{\text{€ 6.777.625}}{\text{€ 1.844.255}} = 3,67$$

(Jaarverslag 2016: 4,26; Begroting 2017: 3,92)

De daling van de ratio weerstandsvermogen wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- de daling van de benodigde weerstandscapaciteit als gevolg van een gewijzigd risicoprofiel ten opzichte van het jaarverslag 2016;
- de sterkere daling van de beschikbare weerstandscapaciteit als gevolg van de lagere algemene reserve en weerstandsreserve ten opzichte van jaarverslag 2016.

De ratio weerstandsvermogen voor de jaren 2019 t/m 2021 bedraagt respectievelijk 3,51; 3,65; 3,96

Gebaseerd op de hierna opgenomen tabel valt het weerstandsvermogen in klasse A. Dit duidt op een uitstekend weerstandsvermogen wat ruimschoots voldoet aan de in het risicomanagementbeleid vastgestelde norm (waarderingscijfer B, ratio weerstandsvermogen tussen de 1,4 en 2,0).

Weerstand velden		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	Uitstekend
B	1.4-2.0	Ruim voldoende
C	1.0-1.4	Voldoende
D	0.8-1.0	Matig
E	0.6-0.8	Onvoldoende
F	<0.6	Ruim onvoldoende

Kengetallen

Om de inzichtelijkheid in de financiële positie van de gemeente te vergemakkelijken wordt vanaf het jaarverslag 2015 aan deze paragraaf in de begroting en in het jaarverslag kengetallen toe gevoegd. Om de inzichtelijkheid in de financiële positie van de gemeente te vergemakkelijken wordt vanaf het jaarverslag 2015 aan deze paragraaf in de begroting en in het jaarverslag kengetallen toe gevoegd.

Beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie

Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. In de VNG-publicatie 'Houdbare gemeentefinanciën' is aangegeven dat wanneer een schuld lager is dan het begrotingstotaal (<100%) dit als voldoende kan worden beschouwd en boven de 130% als onvoldoende. De netto schuldquote van de gemeente Geertruidenberg is voldoende en geeft een dalend verloop. Dit is positief.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te krijgen in hoeverre sprake is van doorlenen, wordt de netto schuldquote weergegeven (netto schuld gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De netto schuldquote van de gemeente Geertruidenberg is voldoende en geeft een dalend verloop. Dit is positief.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het

Kengetallen	Jaarverslag 2016 ¹	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Netto schuldquote	55,87%	44,03%	38,59%	31,74%	27,45%	21,71%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	41,23%	30,45%	34,69%	27,95%	23,49%	17,75%
Solvabiliteitsratio	27,62%	14,59%	20,07%	20,95%	22,73%	24,17%
Structurele exploitatieruimte*	1,26%	0,43%	0,05%	0,32%	0,52%	0,72%
Grondexploitatie	5,16%	1,55%	3,69%	2,23%	2,47%	2,47%
Belastingcapaciteit	113%	111%	108%	108%	108%	108%

1. Cijfers aangepast, abusievelijk inclusief kostenplaatsen

balanstotaal. Het eigen vermogen bestaat uit reserves en het resultaat van baten en lasten. In de VNG-publicatie 'Houdbare gemeentefinanciën' is aangegeven dat wanneer een solvabiliteitsratio hoger is dan 30% dit als voldoende kan worden bestempeld en lager dan 20% als onvoldoende.

De solvabiliteitsratio van de gemeente Geertruidenberg ligt op 20% en geeft een stijgend verloop. Dit is positief.

Kengetal grondexploitatie

Grondexploitaties kunnen een forse impact hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de grond is van belang, omdat deze terugverdiend moet worden bij de verkoop. Boekwaarden worden afgezet tegen de totale baten. Er is geen norm voor deze ratio. Het kengetal voor de grondexploitatie van de gemeente Geertruidenberg is sterk gedaald tussen 2016 en 2017. Het cijfer loopt in 2018 iets op en daalt in 2019 en blijft ongeveer gelijk tot 2021. Dit is licht negatief/ positief.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het evenwicht van de begroting wordt er ook gekeken naar de structurele en incidentele lasten en baten. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en

eigen belastinginkomsten. Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen. Een begroting waarvan de structurele baten dan ook hoger zijn dan de structurele lasten is dan ook meer flexibel dan een begroting waar bij de structurele baten en lasten in evenwicht zijn. Er is geen norm voor deze ratio. De structurele exploitatieruimte van de gemeente Geertruidenberg is voor alle jaren positief en geeft een licht stijgend verloop. Dit is positief.

Belastingcapaciteit

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten jaarlijks. Bij de berekening van het kengetal worden de gemeentelijke woonlasten afgezet tegen het landelijk gemiddelde. Er is geen norm voor deze ratio. De totale woonlasten van de gemeente Geertruidenberg zijn iets hoger dan het landelijk gemiddelde en geven een dalend verloop. Dit is positief.

Samenhang

De kengetallen moeten in samenhang worden gezien. De kengetallen schuldquote liggen binnen de norm van de VNG. De solvabiliteit ligt onder de norm en kent een dalend verloop. De beoordeling van

de structurele exploitatieruimte heeft vooral waarde in meerjarig vooruitblikkend perspectief. Hier is zichtbaar dat dit percentage een licht positief verloop laat zien, hetgeen betekent dat er “vrije” ruimte aanwezig is. Het kengetal grondexploitatie is laag en kent in meerjarigperspectief na 2018 een min of meer gelijkblijvende trend.. Op basis van de huidige cijfers kan geconcludeerd worden dat de trend van alle kengetallen positief zijn.

Het monitoren van de ontwikkeling van de kengetallen naar de toekomst is van belang.

Zie ook de hierna volgende figuur (bron: Ministerie van Binnenlandse zaken en koninkrijk relaties):

Paragraaf C

- Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf lichten wij toe wat de financiële consequenties zijn van het gekozen kwaliteitsniveau voor kapitaalgoederen het beleidskader.

Algemene uitgangspunten

De gemeente heeft ongeveer 310 hectare aan openbare ruimte in beheer. Onder deze openbare ruimte vallen: wegen, riolering, waterpartijen en openbaar groen. Verder rekenen wij alle virtuele objecten (niet zichtbaar zoals kadastrale grenzen) en reële objecten (zichtbaar, zoals een bouwwerk) onder, op en boven de grond als taak toe aan de openbare ruimte. Gebouwen behoren niet tot de openbare ruimte, maar nemen we wel als kapitaalgoed mee. Hieronder geven we voor deze kapitaalgoederen een nadere beschrijving van de wijze van beheer en onderhoud. Het beleid voor het onderhoud van de kapitaalgoederen is onder meer opgenomen in het overzicht kaderstellende beleidsnota's en beheerplannen.

Beheerplannen

Wij werken zoveel mogelijk met beheerplannen. Deze plannen geven over meerdere jaren inzicht in onderhoudsmaatregelen en benodigde financiële middelen om de functie van de beheerobjecten te kunnen waarborgen. De basis voor een beheerplan is o.a. het door de raad vastgestelde onderhoudsniveau. Het beheerplan en onderhoudsniveau van de beheerobjecten (kapitaalgoederen) is maatgevend voor de uitvoering van de werkzaamheden in het betreffende jaar. En uiteraard voor de (jaarlijkse) onderhoudslasten.

Beleids- en beheerkaders

De landelijk geformuleerde normen en richtlijnen vormen het uitgangspunt voor de beleids- en beheerkaders. Deze wijze van werken geeft richting aan kwaliteitsniveaus en beheermethodieken en dient als referentie en toetssteen voor onze gemeentelijke normen en aanpak.

De door de raad vastgestelde onderhoudsniveaus voor wegen, groen en onkruid op verharding:

Wegen:		C
Groen :	centrumgebied:	A
	woongebied:	B
	buitengebied:	C
Onkruid op verharding:	centrumgebied:	B
	woon- en buitengebied	C

Om beter in te kunnen spelen op de beleving en de wensen van de gebruiker van de openbare ruimte onderzoeken wij voor het groenonderhoud mogelijkheden die afwijken van het werken met onderhoudsniveaus en beeldkwaliteit.

De plannen zijn en worden gericht op het voorkomen van achterstallig onderhoud en schadeclaims.

De door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau's worden geborgd binnen de daarvoor door de raad beschikbaar gestelde budgetten.

Planningen

De planningen zoals deze voortkomen uit de beheerplannen, zijn conceptplanningen. We beoordelen vooraf aan de uitvoering of de aanpak noodzakelijk is. De planningen zijn in die zin dan ook dynamische documenten. Ook speelt de integrale aanpak, participatie en vraaggericht werken een bepalende rol voor de jaarlijkse planning. Groenrenovaties en werken aan de openbare verlichting volgen meestal de straatwerkzaamheden. Deze volgen op hun beurt veelal de rioolwerkzaamheden. Ook om deze redenen kunnen we afwijken van de jaarschijfopgave uit de beheerplannen.

Integrale werkzaamheden

Voor de uitvoering van beleids- en beheertaken geldt dat deze zoveel mogelijk integraal tot stand komen. Op deze wijze nemen we bij de aanpak van een wegvak zo nodig ook de riolering, de openbare verlichting, het groen en verkeersmaatregelen mee.

Belangrijkste integrale beheer- en additionele werken in 2018:

- Haven - uitvoering
- Wingerdstraat, Laurierstraat, Klimopstraat - voorbereiding
- Stadsweg e.o. - uitvoering
- Meidoornstraat, afkoppelen hemelwaterafvoer voormalige school en herinrichten terrein - uitvoering
- Prunusstraat, aanpassen overstort, combi Meidoornstraat - uitvoering
- Valeriaanstraat, vergroten riolering - voorbereiden

Wegen

Wegbeheer

De nota "wegenbeheerplan 2015-2019 dateert van 2014.

Infrastructurale kunstwerken

In het kunstwerkenbeheerplan 2014-2018 hebben we de benodigde middelen aangegeven die in een voorziening zijn opgenomen.

Openbare Verlichting

Het beheerplan openbare verlichting 2016-2020 dateert van 2015.

In dit plan staat naast regulier onderhoud ook de vervanging. De vervangingsplannen worden jaarlijks op basis van inspecties van de technische staat uitgevoerd.

Riolering

Het beheerplan riolering maakt onderdeel uit van het VGRP+ 2017-2022. In dit plan staat de meerjarenplanning voor zowel de exploitatie als de vervangingen en verbeteringen.

Water

Hieronder vallen watergangen, vestinggrachten en binnenhavens. Het Waterschap beheert en onderhoudt een gedeelte van de waterwegen. Als gemeente beheren wij onze eigen wateren. Het beheer en onderhoud binnenhavens is ondergebracht bij infrastructurele kunstwerken, waarvan de baggerwerkzaamheden ten laste komen van de voorziening baggerwerkzaamheden. Het actuele baggerplan beslaat de periode 2014-2021.

Openbaar groen

Er is geen actueel beheerplan beschikbaar. Wij kiezen voor het werken met in bestekken vastgelegde jaarlijkse onderhoudswerkzaamheden aan bomen, plantsoenen, gazons e.d. De raad stelde hiervoor de kwaliteitsniveaus vast.

Gebouwenbeheer

In 2015 stelde de raad het meerjarenonderhoudsplan voor gemeentelijke gebouwen vast. Hierbij staat per gebouw het gewenste

onderhoudsniveau vermeld. Per gebouw is het huidige conditieniveau bepaald aan de hand van norm NEN 2767. Vervolgens is een keus gemaakt welk conditieniveau voor het specifieke gemeentelijk gebouw gewenst is. Het Planon systeem kent 6 kwaliteitsniveaus. Het meerjarenonderhoudsplan met consequenties dient na de vaststelling van het accommodatiebeleid opnieuw aan de raad te worden voorgelegd. Niet enkel leggen we daarbij de consequenties van het afstoten van gemeentelijke gebouwen, maar gelijktijdig die van inmiddels verworven panden voor het meerjarenonderhoudsplan aan de raad voor.

Wegen (x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Reserveringen	1.129	780	780
Kapitaallasten	293	11	107
Interne doorbelasting	629	349	331
Beïnvloedbaar budget	735	690	738
	2.786	1.831	1.956

Riolering (x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Reserveringen	575	63	58
Kapitaallasten	1.316	1.370	1.170
Interne doorbelasting	609	531	584
Beïnvloedbaar budget	460	620	620
	2.959	2.584	2.432

Water (x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Reserveringen	60	60	60
Kapitaallasten	21	9	14
Interne doorbelasting	35	26	28
Beïnvloedbaar budget	387	285	113
	503	381	215

Openbaar groen (x € 1.000)	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Reserveringen	3	3	3
Kapitaallasten	1	1	1
Interne doorbelasting	836	700	706
Beïnvloedbaar budget	912	861	865
	1.752	1.565	1.574

Paragraaf D - Financiering

In deze paragraaf maken we de financieringsfunctie transparant. We leggen de basis voor het sturen, beheersen en controleren van de financieringsfunctie. Het treasurystatuut (maart 2016) geeft de infrastructuur voor de inrichting van de financieringsfunctie, terwijl de uitwerking zijn weerslag vindt in de paragraaf financiering in de begroting. In de paragraaf bij de jaarstukken verstrekken we de verantwoordingsinformatie.

De doelstellingen van de treasuryfunctie van de gemeente Geertruidenberg zijn:

1. Het verzekeren van een duurzame toegang tot financiële markten tegen acceptabele condities, zodat te allen tijde in de behoefte aan financiële middelen kan worden voorzien teneinde de door de raad vastgestelde programma's te kunnen uitvoeren;
2. Het beschermen van de gemeentelijke vermogenswaarden en de resultaten tegen ongewenste financiële risico's zoals renterisico's, koersrisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's en valutarisico's;
3. Het optimaliseren van de renteresultaten binnen de kaders van de Wet financiering decentrale overheden (fido) respectievelijk de limieten en richtlijnen van het treasurystatuut;
4. Het minimaliseren van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities.

Met het opstellen van deze paragraaf benoemen we ook die onderdelen die in de verordening ex. 212 GW en de artikelen van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn opgenomen.

Notitie rente commissie BBV

Bij de wijzigingen van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de invoering van de Vennootschapsbelasting (VPB) voor de lagere overheden is de toerekening van rente een belangrijk aandachtspunt geweest. In de notitie Rente 2017 wordt ingegaan op de verwerking van de rentelasten en -baten in de begroting en jaarstukken. Doelstelling van deze notitie is het bevorderen van een eenduidige handelwijze met betrekking tot rente door gemeenten (harmonisering), stimuleren dat gemeenten de (verwachte) werkelijke rentelasten opnemen in de begroting en de jaarstukken en het eenduidig inzichtelijk maken van de wijze waarop de gemeenten met rente zijn omgegaan (transparantie). Wij hebben de bepalingen zoals die zijn opgenomen in de notitie Rente in de Begroting 2018 verwerkt.

Risicobeheer

Renterisicobeheer

Berekening van de kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is een bedrag ter grootte van een percentage van het totaal van de jaarbegroting bij aanvang van het begrotingsjaar. De gemiddelde netto-vlokkende schuld mag deze limiet niet overschrijden. Dit betekent dat voor dit bedrag geen langlopende geldlening hoeft te worden aangetrokken.

Toegepaste kasgeldlimiet: (Bedragen x € 1.000)

Omvang begroting per 1 januari 2018	€ 48.901
Kasgeldlimiet in % van de grondslag	8,50%
Kasgeldlimiet in bedrag	€ 4.156

Bij drie achtereenvolgende overschrijdingen moeten wij de toezichthouder inlichten en aangeven hoe we aan de kasgeldlimiet zullen voldoen.

Berekening van de renterisiconorm

De renterisiconorm is een bedrag ter grootte van een percentage van het begrotingstotaal (totale lasten van de begroting) bij aanvang van het dienstjaar. Tegen dit bedrag zetten wij het bedrag af dat wij in het lopende jaar aan aflossingen moeten betalen, vermeerderd met het bedrag van de geldleningen waarvan de rente herzien mag/kan worden. Ook deze norm mogen wij niet overschrijden.

Renterisiconorm en renterisico's van de vaste schuld per 01-01-2018 (Bedragen x EUR 1.000)	2018	2019	2020	2021
Renterisico op vaste schuld	Budget	Budget	Budget	Budget
1a. Renteherziening op vaste schuld o/g	0	0	0	0
1b. Renteherziening op vaste schuld u/g	0	0	0	0
2. Netto renteherziening op vaste schuld (1a – 1b)	0	0	0	0
3a. Nieuw aangetrokken vaste schuld (o/g)				
3b. Nieuw verstrekte lange leningen (u/g)				
4. Netto nieuw aangetrokken vaste schuld (3a – 3b)				
5. Betaalde aflossingen	2.731	2.737	2.629	2.635
6. Herfinanciering (laagste van 4 en 5)	0	0	0	0
7. Renterisico op vaste schuld (2 + 6)	0	0	0	0

Renterisiconorm

8. Stand begrotingstotaal per 1 januari	48.901	49.365	47.061	46.045
9. Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	20%	20%	20%	20%
10. Renterisiconorm	9.780	9.873	9.412	9.209

Toets renterisiconorm

10. Renterisiconorm	9.780	9.873	9.412	9.209
7. Renterisico op vaste schuld	0	0	0	0
11. Ruimte(+) / Overschrijding(-) (10 – 7)	9.780	9.873	9.412	9.209

Debiteurenrisicobeheer

De openstaande vorderingen belichten wij periodiek. Zodra daartoe aanleiding is brengen wij de dubieuze posten ten laste van de voorziening dubieuze debiteuren. Onderstaand overzicht geeft de stand van de voorzieningen weer per 1 januari 2017 (jaarverslag 2016):

Voorziening dubieuze debiteuren uitkeringen (x € 1.000)	
Omschrijving	Saldo per 01-01-2017
debiteuren algemene dienst en belastingen	105
debiteuren saneringskredieten	7
debiteuren uitkeringen sociale zaken	580
Totaal	692

Bij het opmaken van de Jaarrekening 2017 bekijken wij of deze voorzieningen toereikend zijn. We zullen zo nodig de voorziening aanvullen of afroten.

Kredietrisicobeheer

De kredietrisico's beperken we door uitsluitend gelden uit te zetten bij kredietwaardige partijen. In het treasurystatuut hebben we bepaald dat dit Nederlandse overheden en kredietwaardige partijen zijn met minimaal A-rating van minstens 2 erkende ratingbureaus. Het verplichte Schatkistbankieren beperkt de kredietrisico's.

Intern liquiditeitsbeheer

In het kader van het opstellen van de begroting 2018 maken wij een inschatting van het financieringstekort of -overschot. Per 1 januari 2018 schatten we het tekort op € 5,2 miljoen.

Onderdeel daarvan is de toename van de boekwaarde als gevolg van de gevoteerde investeringen 2017. Voor de berekening van het financieringssaldo gaan we op het moment van opstellen van de begroting 2018 er vanuit dat we deze middelen ook werkelijk uitgeven of ontvangen.

Periodiek stellen we de liquiditeitsbegroting bij. Hiermee vergroten we het inzicht in het beheer van de dagelijkse saldi en het financieren c.q. uitzetten van middelen tot een periode van één jaar. Eventuele overschotten beheren we zo efficiënt mogelijk conform de regels van het Treasurystatuut. Op deze manier proberen we de financieringskosten zo laag mogelijk te houden. Sinds eind 2013 moeten we overtoollige middelen bij de schatkist beleggen. De rentevergoeding is gebaseerd op het Eonia percentage (-/- 0,361% d.d. 14 juli 2017).

Gemeentefinanciering

Financiering

Financiering omvat het aantrekken van de benodigde financiële middelen voor een periode van minimaal één jaar. Deze middelen kunnen bestaan uit zowel eigen als vreemd vermogen.

Per 1 januari 2018 van de gemeente Geertruidenberg blijkt de volgende financieringsstructuur en –verhouding:

Geprognosticeerde balans 01-01-2018 <i>(Bedragen x € 1.000)</i>		
	Debet	Credit
Bezit		
Activa	47.444	
Vorraden	1.714	
Investeringsprogramma	761	
	49.919	
Vermogen		
Eigen vermogen		11.542
Voorzieningen		8.420
Voorzieningen tegen contante waarde		2.053
Langlopende schuld		20.711
		42.711
Financieringstekort		7.208

In de geprognosticeerde balans geven we inzicht in de financieringstekort. In de loop van 2018 bekijken we of we geldleningen moeten aantrekken. Voor het eventueel aantrekken van financieringsmiddelen maken we geen gebruik van derivaten zoals warrants, opties en dergelijke.

Geldleningen

Het totaal van de opgenomen vaste geldleningen bedraagt per 31 december 2017 € 20.696.000; dit is exclusief de geldleningen aan Thuisvester, deze zijn in 2017 overgedragen en inclusief de in 2017 nieuw afgesloten vaste geldlening van € 5.000.000.

In totalen betreft het voor het jaar 2018:

In totalen betreft het voor het jaar 2018 <i>(Bedragen x € 1.000)</i>	
Saldo begin 2018	20.696
Opgenomen	0
Aflossingen	2.731
Saldo ultimo 2018	17.965

Schema rentetoerekening begroting 2018

a	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	567
	Rente fin. tekort (à 2%)	104
b	De externe rentebaten (idem)	0
	Saldo rentelasten en rentebaten	671
c1	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-33
c2	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend (bv riolering)	0
c3	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	
	Aan taakvelden toe te rekenen rente	638
d1	Rente over eigen vermogen	0
d2	Rente over voorzieningen	0
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	638
e	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-649
f	Rente resultaat op het taakveld treasury	-11

Uitzetting

- Berekend percentage renteomslag voor de begroting 2018 is 1,37% (2017 0,813%).
- Voor de berekening van rentelasten voor de grondexploitatie wordt uitgegaan van 1,95%;
- Voor de berekening van rentelasten van het financieringstekort 2018 wordt uitgegaan van 2,0%;
- De rentelasten van voorgenomen investeringen (IP) zijn ook berekend tegen 2% (stelpost IP);
- Vanaf 2018 zullen we geen de bespaarde rente over de eigen financieringsmiddelen berekenen; (2016 2,5%).

In de staat van activa zijn een aantal uitgegeven geldleningen geactiveerd. Het betreft geldleningen aan:

- Stimuleringsfonds Volkshuisvesting
- Slotuitkering liquidatie Hypotheekfonds Noord Brabantse Gemeenten
- Deelnemingen (o.a. BNG, Intergas, Brabant Water)
- Diversen

In totalen betreft het voor het jaar 2018 (Bedragen x € 1.000)

Saldo begin van het jaar	2.690
Vermeerderingen	200
Aflossingen/verminderingen	0
Saldo 31-12	2.890

Relatiebeheer

De gemeente heeft met de NV BNG te Den Haag periodiek overleg, omdat bij deze bank de meeste en grootste mutaties plaatsvinden. Bij de Rabobank houden we ook een rekening-courantverhouding aan. Met deze bank onderhouden we op incidentele basis contact.

Kasbeheer

Geldstromenbeheer

Het aantal rekening-courantverhoudingen hebben we teruggebracht om het geldstroombeheer overzichtelijker te maken.

Saldo- en liquiditeitsbeheer

De nieuwe opzet van de liquiditeitsplanning zorgt in de eerste plaats voor inzicht in de liquiditeitsbehoefte op de korte termijn. In de tweede plaats geeft het, zeker zo belangrijk, inzicht in de liquiditeitsbehoefte over meerdere jaren. Periodiek actualiseren we de liquiditeitsprognose.

Het schatkistbankieren bepaalt sinds december 2013 het saldo- en liquiditeitsbeheer. Overtollige middelen moeten immers bij de schatkist worden belegd. Als dit van toepassing is, romen we de saldi periodiek af en zetten we dit weg bij de "schatkist". Hiervoor hebben we een aparte bankrekening geopend (bij de huisbankier) die bij het ministerie is geregistreerd. Het drempelbedrag bedraagt 0,75% van ons begrotingstotaal (2017 € 408.000). Dit betekent dat we het meerdere overboeken naar de "schatkist".

Vanaf het begrotingsjaar 2014 geldt een rapportageverplichting als onderdeel bij de toelichting op de balans van de jaarrekening; voor de volledigheid is ook hier de informatie opgenomen.

Administratieve organisatie

De administratieve organisatie voeren we uit conform de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van het vastgestelde treasurystatuut.

Informatievoorziening

De beleidsmatige informatieverstrekking vindt zijn basis in het treasurystatuut. Met de treasury paragraaf bij de begroting en jaarrekening doen we periodiek verslag. In de tussenrapportage melden we relevante zaken. Ook verstrekken we periodiek informatie aan het CBS en de Provincie.

Met de invoering van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is de informatie voor het CBS (lv3= Informatie voor derden) nog belangrijker geworden. De door de gemeenten aangeleverde informatie vormt de basis voor het berekenen van het EMU-saldo. Niet correcte of tijdige aanlevering van de gegevens kan in de toekomst boetes tot gevolg hebben.

Wet Hof/EMU saldo

De door de gemeenten aangeleverde informatie vormt de basis voor het berekenen van het EMU-saldo. Op 18 januari 2013 is een akkoord afgesloten waarbij onderscheid is gemaakt tussen een genormeerd saldogedrag en een saldo-ambitie. Als de ambitie niet wordt gerealiseerd leidt dit echter niet direct tot maatregelen, terwijl daarnaast is afgesproken dat geen sanctie voor de gemeenten volgt als ook geen sanctie uit Europa volgt.

Nieuwe kengetallen

Op basis van de nieuwe richtlijnen van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn we verplicht een aantal (nieuwe) kengetallen verplicht gesteld.

Dit betreft voor de treasury:

- netto schuldquote;
- netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen; en
- solvabiliteitsratio.

Hoewel de berekening van deze ratio's is gekoppeld aan de informatie op de balans moeten deze, op basis van de richtlijnen (BBV), voor de vergelijkbaarheid worden gepresenteerd in de paragraaf weerstandsvermogen. Korthedshalve verwijzen wij u naar deze paragraaf.

Paragraaf E

- Bedrijfsvoering

In deze paragraaf worden de belangrijkste ontwikkelingen en de stand van zaken binnen de gemeentelijke bedrijfsvoering beschreven.

Doorontwikkeling organisatie

In 2015 hebben we een missie, visie en kernwaarden voor de gemeentelijke organisatie opgesteld.

Missie:

We zijn een betrouwbare, verbindende partner.

Visie:

Wij tonen persoonlijk leiderschap en hebben passie voor ons werk. Wij zijn een lerende organisatie en krijgen ruimte om onze talenten verder te ontwikkelen. Een resultaatgerichte samenwerking is voor ons vanzelfsprekend. Wij beheersen onze processen en richten deze lean in.

Kernwaarden:

Betrokken, ondernemend en professioneel.

De directie is met alle clusters in gesprek gegaan. Ervaringen met de nieuwe koers en effecten hiervan op dit moment hebben we gedeeld. We zijn op de goede weg en blijven koersvast op deze weg doorgaan.

Zo is in 2016 de gehele organisatie van start gegaan met Insights. Insights is het instrument om jezelf en anderen beter te leren begrijpen, waardoor een optimale samenwerking kan ontstaan binnen de

organisatie en de teams. Leiderschap, persoonlijke effectiviteit en teamontwikkeling staan hierbij centraal en hiermee past deze wijze en gedachtegang perfect bij de koers van de organisatie.

Daarnaast wordt in 2016 invulling gegeven aan het directieplan en de clusterplannen. Hierin wordt een duidelijk beeld geschetst wat de ambtelijke organisatie in het jaar 2017 op gaat leveren aan resultaten in relatie tot de beschikbare capaciteit. Deze slag draagt bij aan de verdere vormgeving van een resultaatgerichte organisatie.

Juridische kwaliteitszorg

Het jaar 2017 hebben we gewerkt aan de voorbereiding op nieuwe wet- en regelgeving. Het gaat daarbij vooral om de regelgeving op het gebied van privacy, zoals de Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en de Omgevingswet. Pre-mediation is voortgezet in de klachten-, bezwaar- en beroepsprocedures. Dit heeft er in een aantal gevallen toe geleid dat er uiteindelijk geen langlopend juridisch traject noodzakelijk was.

Ook blijven we aandacht hebben voor de contractenbank, als hulpmiddel om het contractmanagement binnen de hele organisatie te vergroten.

Om de kennisuitwisseling in 2018 tussen het cluster advies en de vakclusters te verdiepen zal het juridisch consultantschap verder worden uitgebouwd. Een hulpmiddel daarbij is aansluiting op een juridische databank. Daarvan heeft de gehele organisatie profijt. Actuele en samenhangende informatie over een onderwerp uit de wet, wetsgeschiedenis, literatuur en jurisprudentie wordt makkelijker en sneller gevonden. Juridische consequenties bij adviezen kunnen beter en completer in beeld worden gebracht.

Verder wordt uitbesteding van het inbrengen van regelingen in het

elektronisch Gemeenteblad beoogd. Daarmee wordt het risico dat een verordening niet tijdig of niet correct wordt bekendgemaakt ingeperkt (met als gevolg dat deze niet in werking treedt) en wordt het 'twee-paar-ogen-systeem' beter gewaarborgd. Het levert efficiencywinst op.

Personeel en organisatie (P&O)

Binnen P&O is en wordt er in 2017 gewerkt aan de volgende onderwerpen:

- HR visie
- Moderniseren gesprekscyclus
- Introductie nieuwe medewerkers
- Wet banenafpraak
- Werving- en selectiebeleid
- Uitwerking nieuwe Cao
- Strategische personeelsplanning

De verwachting is dat een aantal onderwerpen doorlopen in 2018. Daarnaast gaat P&O in 2018 een actieve bijdrage leveren, binnen haar vakgebied, aan de uitvoering van de organisatievisie die in het vierde kwartaal van 2017 wordt opgesteld.

Lean

We hebben in 2015 een aantal processen nader bekeken met behulp van de Lean-methode. Dit leverde niet alleen meer efficiëntie binnen die processen op, maar ook meer inzicht in de eigen werkzaamheden en in die van collega's. Te denken valt o.a. aan het bestuurlijke besluitvormingstraject, het proces van kwijtscheldingen en mutaties in heffingen. In de tweede helft van 2016 worden de processen binnen sociale zaken, gemeentewinkel doorgelicht en lean gemaakt.

Daarnaast wordt gekeken hoe lean voor de komende jaren geborgd wordt in de organisatie om de processen zo efficiënt mogelijk in te richten voor de klant en om het Lean-denken tot een automatisme te maken binnen de organisatie.

Informatievoorziening en automatisering (I&A)

De uitvoering van het realisatieplan I&A 2015-2018, met daarin de verschillende organisatiebrede I&A projecten is in volle gang. In 2018 werken we onder andere verder aan:

- het zaakgericht werken;
- verdere doorontwikkeling van managementinformatie;
- beheerstools voor de Openbare ruimte;
- dienstverlening aan onze burgers via MijnOverheid;
- een continue veilige en solide ICT ondergrond.

In 2018 maken we een start met het opstellen van een nieuw Realisatieplan I&A.

Planning en control (P&C)

In 2016 is gestart met de vereenvoudiging van onze P&C-producten. Het eerste product, de Kadernota, hebben we in sterk gereduceerde vorm (en in een aantrekkelijke vormgeving) aan de raad aangeboden. De nieuwe opzet draagt bij aan een transparante bestuurscultuur, waarbij leesbaarheid en toegankelijkheid van onze documenten voorop staat. Deze goed ontvangen lijn zetten we voor de tussenrapportage, begroting en jaarrekening.

Regionale samenwerking

Op diverse beleidsterreinen en binnen verschillende gremia vindt samenwerking plaats met (buur)gemeenten. Op het gebied van de decentralisaties werken we (beleidsvoorbereidend) samen met de Dongemondgemeenten. Op West-Brabants niveau werken we samen in RWB-verband bijvoorbeeld op het gebied van mobiliteit, economische zaken, arbeidsmarktbeleid en ruimtelijke ontwikkelingen. Ook met de andere Amerstreekgemeenten (Oosterhout en Drimmelen) werken we samen, bijvoorbeeld met de gemeente Drimmelen op het gebied van personeelszaken. Op een aantal terreinen is die samenwerking niet beperkt tot West-Brabant, maar is ook contact met Midden-Brabant (bijvoorbeeld de Veiligheidsregio en de OMWB).

Paragraaf F - Verbonden partijen

In deze paragraaf worden de ontwikkelingen betreffende de verbonden partijen van de gemeente Geertruidenberg weergegeven.

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Van een bestuurlijk belang is sprake als de gemeente rechtstreeks invloed heeft op de besluitvorming binnen de verbonden partij door het hebben van vertegenwoordiging binnen het bestuur of door het hebben van stemrecht. Een financieel belang betekent dat de gemeente niet verhaalbare middelen ter beschikking heeft gesteld en dat de gemeente aansprakelijk is als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Concreet betreft het voor de gemeente Geertruidenberg Gemeenschappelijke Regelingen en deelnemingen.

De gemeente Geertruidenberg neemt deel aan de volgende gemeenschappelijke regelingen.

1. Gemeenschappelijke Regeling Regio West-Brabant, gevestigd te Etten-Leur;
2. Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant, gevestigd te Tilburg;
3. Gemeenschappelijke Regeling Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord, gevestigd te Den Bosch;
4. Gemeenschappelijke Regeling Openbare Gezondheidszorg West-Brabant, gevestigd te Breda;
5. Gemeenschappelijke Regeling van de Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant, gevestigd te Tilburg;
6. Gemeenschappelijke Regeling Nazorg gesloten stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen, gevestigd te Breda;
7. Gemeenschappelijke Regeling WAVA, gevestigd te Oosterhout;
8. Gemeenschappelijke Regeling betreffende de uitvoering van de administratieve en inhoudelijke taken betreffende het voorkomen van schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten, gevestigd te Breda.

In deze paragraaf zijn verder de volgende deelnemingen verwerkt:

9. Deelneming in N.V. Intergas, gevestigd te Oosterhout;
10. Deelneming in N.V. Brabant Water, gevestigd te Den Bosch;
11. Deelneming kapitaal B.N.G., gevestigd te Den Haag;
12. Inkoopbureau West-Brabant, gevestigd te Etten-Leur.

Kaders 2019

De 19 gemeenten in West-Brabant hebben spelregels opgesteld om op die manier meer grip te krijgen op de verbonden partijen. Bij het vaststellen van de gemeentebegroting 2018 geven wij daarom de betreffende verbonden partijen ook kaders mee voor de begroting 2019. De algemene financiële kaders die voor alle verbonden partijen gelden zijn (de beleidskaders worden vermeld bij de afzonderlijke verbonden partijen):

- Een structureel financieel-sluitende meerjarenbegroting 2019-2022, met inzichtelijke uitgangspunten;
- Er mogen geen nieuwe taken of uitbreiding van bestaande taken in de begroting worden opgenomen, behalve als hiermee al eerder door de deelnemende gemeenten is besloten;
- De begroting dient te voldoen aan het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV);
- Een eventueel positief resultaat vloeit terug naar de deelnemers;
- De loonontwikkeling wordt geraamd conform de geldende CAO van de betreffende GR;
- Het prijsindexcijfer van de algemene prijsontwikkeling BBP uit de septembercirculaire 2017 is de basis voor de indexering voor de begroting 2019;
- In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is aandacht voor de risico's door deze te kwantificeren en te prioriteren.

1. Gemeenschappelijke Regeling Regio West-Brabant

Doel

De regeling heeft tot doel om gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten te behartigen onder meer door te komen tot de opstelling, vaststelling en uitvoering van de strategische agenda en de strategische visie voor West-Brabant. Door de samenwerking wordt een professionaliseringsslag gemaakt. Krachten worden gebundeld door efficiënt en effectief inzetten van bestuurlijke en ambtelijke capaciteit.

Ontwikkelingen 2018

In maart 2017 heeft uw raad ingestemd met de toekomst van de RWB. De focus van de regionale samenwerking wordt gelegd op de economisch ruimtelijke structuurversterking. Concreet betekent dit dat de RWB zich richt op vier pijlers, te weten economische zaken, arbeidsmarktbeleid, mobiliteit en ruimtelijke ontwikkelingen. In tegenstelling tot eerdere berichten, zal de strategische visie (economisch en ruimtelijk ontwikkelprogramma), die in nauwe samenwerking met ondernemers en het onderwijsveld wordt opgesteld, niet eerder afgerond zijn dan begin 2018. De financiële gevolgen daarvan voor de doorontwikkeling van de kerntaken van de RWB voor 2018 en verdere jaren worden pas bekend in het eerste kwartaal van 2018. Hierbij wordt ook inzichtelijk welke taken Rewin gaat uitvoeren en welke financiële gevolgen hiermee gemoeid zijn.

Het RWB kent een aantal uitvoeringsorganisaties, te weten:

Kleinschalig collectief vervoer (KCV)

Beleidsmatig zijn hier geen specifieke zaken te vermelden. De bijdrage t.b.v. het KCV stijgt als gevolg van het wegvallen van een provinciale subsidie en een toename van het aantal afgelegde ritten.

Regionaal Mobiliteitsbureau

Dit samenwerkingsverband op het gebied van personeelsaangelegenheden biedt ondersteuning ten behoeve van loopbaanonderzoeken en regionale matching. Hierbij wordt gebruik gemaakt

van onder meer de website werkeninwestbrabant.nl. Regionale vacatures op het gebied van projecten en inhuur worden via flexwestbrabant.nl aangeboden.

Beleidskaders 2019

- Het uitvoeringsprogramma van het economisch ruimtelijk ontwikkelprogramma geeft richting en uitvoering aan de gestelde ambities van het ontwikkelprogramma. Focus blijft een aandachtspunt.
- In de 2e bestuursrapportage wordt een voortgangsrapportage verwacht over de realisering van het uitvoeringsprogramma en over het Onderzoek- en Ontwikkelfonds.
- De begroting 2019 geeft inzicht in de core business taken van de RWB en maakt ook de financiële gevolgen voor zowel RWB als Rewin inzichtelijk

Financieel belang		bedragen in euro's	
Programma	Begroting 2017	Begroting 2018	Vershil
Apparaatskosten	79.980	81.346	1.366
Bijdrage Rewin	52.429	54.894	2.465
O&O fonds	14.023	14.060	37
KCV	424.000	439.000	15.000
Mobiliteitsbureau	15.040	13.694	- 1.346
Overig	9.677	9.763	86
Algeheel totaal	595.149	612.757	17.608

Het eigen vermogen, het vreemde vermogen en het te verwachten resultaat

• Omvang eigen vermogen per 1-1-2018	€	295.000
• Omvang eigen vermogen per 31-12-2018	€	259.000
• Omvang vreemd vermogen per 1-1-2018	€	6.425.000
• Omvang vreemd vermogen per 31-12-2018	€	6.425.000
• Financieel resultaat 2018	€	0

2. Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Midden- en West Brabant

Doel

De veiligheidsregio Midden en West Brabant bestaat uit 4 kolommen (brandweer, Geneeskundige Hulp Ongevallen en Rampen, de Gemeenschappelijke Meldkamer en de 26 gemeenten in Midden en West-Brabant) en een nauw samenwerkingsverband met de politie (ook wel vierde kolom genoemd). Naast het nauwe samenwerkingsverband met de politie, Openbaar Ministerie, Defensie en de Waterschappen.

Het doel van de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant is een verdere professionalisering van de rampenbestrijding (pro-actie, preventie, preparatie, repressie en nazorg). Om dit te bewerkstelligen is verdergaande regionale samenwerking noodzakelijk. Daarnaast zijn risicobeheersing en bewustwording belangrijke prioriteiten. De veiligheidsregio binnen bedrijven, (zorg-)instellingen, burgers en specifieke doelgroepen moet worden verbeterd. Iedereen moet maatregelen nemen om de eigen veiligheid en die van de eigen omgeving beter te waarborgen.

Ontwikkelingen 2018

De begroting 2018 is gericht op beleidsplan 2015-2019.

Hieronder staan de meest relevante ontwikkelingen benoemd:

1. Nieuwe thema's, incidenttypen en scenario's bieden zich aan. De ongekende ontwikkelingen in de samenleving vragen een flexibele en proactieve houding van de Veiligheidsregio;\
2. In toenemende mate wordt de veiligheidsregio als netwerkorganisatie door de omgeving gezien als keyplayer en soms als probleemeigenaar van maatschappelijke vraagstukken. Er vindt een verschuiving plaats van activiteiten van het klassieke fysieke domein naar het maatschappelijk sociale domein. Dat vergt aanvulling van de expertise en capaciteiten binnen onze veiligheidsregio;
3. Het stimuleren van de eigen verantwoordelijkheid, het vergroten

van het risicobewustzijn binnen een risicogerichte benadering met aandacht voor zelfredzaamheid zullen de komende jaren de speerpunten blijven in het beleid van risicobeheersing;

4. Veiligheid en zorg zijn twee kanten van dezelfde medaille. In toenemende mate wordt geïnvesteerd in de relatie met organisaties als de Omgevingsdienst en de GHOR/GGD;
5. Repressieve inzet van de brandweer gebeurt steeds meer op maat en op basis van risicogerichtheid. Flexibel en vraag gestuurd zijn daarbij kernbegrippen. Voor de kwaliteit van de inzet en het optreden is de vakbekwaamheid van de medewerkers essentieel. Daarin wordt permanent geïnvesteerd;
6. Als het gaat om politie, landelijke meldkamerorganisatie, infectieziektebestrijding en medische milieukunde ontstaat een trend om dit anders te organiseren, verdere schaalvergroting. Van regionale naar bovenregionale samenwerkingsverbanden.

Beleidskader 2019

1. De Veiligheidsregio heeft als taak zorg te dragen voor crisisbeheersing, risicobeheersing, brandweertzorg, bevolkingszorg en geneeskundige hulpverlening bij rampen en crises met als doel gezamenlijk de fysieke veiligheid en maatschappelijke continuïteit in de regio te borgen. Zodoende draagt de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant bij aan een veilige regio.
2. In het beleidsplan 2015-2019 zijn in totaal 40 actiepunten opgenomen, die uiterlijk in 2019 moeten zijn gerealiseerd. Deze actiepunten zijn vooral gericht op continuïteit van beleid en kwaliteit.

Financieel belang bedragen in euro's			
Programma	Begroting 2017	Begroting 2018	Verschil
Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant	1.079.563	1.124.531	44.968

Het eigen vermogen, het vreemde vermogen en het te verwachten resultaat

• Omvang eigen vermogen per 1-1-2018	€ 17.970.642
• Omvang eigen vermogen per 31-12-2018	€ 15.818.318
• Omvang vreemd vermogen per 1-1-2018	€ 29.804.714
• Omvang vreemd vermogen per 31-12-2018	€ 42.448.843
• Financieel resultaat 2018	€ 0

3. Gemeenschappelijke Regeling Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord (RAV)

Doel

Het doel van deze gemeenschappelijke regeling is het verlenen of doen verlenen van ambulancezorg.

Ontwikkelingen 2018

Er is per 1 januari 2013 een vergunning voor 5 jaar verleend aan de RAV als enige aanbieder in de veiligheidsregio. Vóór het verstrijken van deze 5 jaren-termijn zal de minister het definitieve toekomstige beleid voor de ambulancevoorziening bepalen. De op grond van de Tijdelijke wet ambulancezorg afgegeven vergunning is wel nog een keer verlengd tot 1 januari 2020.

In 2018 worden 102.500 ritten voorzien voor Midden- en West-Brabant. Het beleid van de RAV is erop gericht om in 2018 de prestaties te consolideren en te verbeteren. Voorbereidingen worden getroffen voor de samenvoeging van de meldkamers Midden- en West-Brabant en Zeeland, waaronder de start van de bouw van nieuwe gemeenschappelijke huisvesting. De RAV ontvangt geen gemeentelijke bijdrage, maar middelen van de zorgverzekeraars.

Beleidskader 2019

- De kwaliteit en de continuïteit van de ambulancezorg blijft in 2019 gewaarborgd ondanks het nog te nemen besluit over de vergunningverlening en het onderzoek naar de nieuwe rechtsvorm.
- Gemeenten worden gedurende het hele proces over een nieuwe

- organisatiestructuur tijdig en volledig geïnformeerd. De stand van zaken wordt teruggekoppeld in het Algemeen Bestuur. Een eventuele overgang naar een nieuwe organisatiestructuur heeft geen onevenredig nadelige (financiële) consequenties voor de gemeenten.
- Bijdrage aan realisatie beleidsindicatoren BBV – niet van toepassing op de RAV;
 - Opnemen van relevante indicatoren, zoals opgenomen in de beleidsbegroting 2018.

Financieel belang

bedragen in euro's

Niet van toepassing

Het eigen vermogen, het vreemde vermogen en het te verwachten resultaat

• Omvang eigen vermogen per 1-1-2018	€ 12.480.000
• Omvang eigen vermogen per 31-12-2018	€ 12.453.000
• Omvang vreemd vermogen per 1-1-2018	€ 20.359.000
• Omvang vreemd vermogen per 31-12-2018	€ 21.893.000
• Financieel resultaat 2018	-/-€ 27.000

4. Gemeenschappelijke Regeling Openbare Gezondheidszorg West-Brabant (GGD West Brabant)

Doel

Het doel van deze gemeenschappelijke regeling is bij te dragen aan de voorbereiding van en uitvoering te geven aan het beleid van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openbare gezondheidszorg in het algemeen en de collectieve preventie in het bijzonder. Via een gevarieerd aanbod van producten en diensten van de GGD West-Brabant wordt bijgedragen aan de gezondheid van de inwoners van Geertruidenberg.

Ontwikkelingen 2018

De GGD wil meer de focus leggen op kwetsbare groepen, preventie (van infectieziekten) en technologische en sociale innovatie. In de begroting 2018 van de GGD stijgt de gemeentelijke bijdrage door intensivering van infectieziektenbestrijding, een impuls aan de (overdracht) medische zorg dak- en thuislozen, technische aanpassingen als gevolg van de decentralisatie van het Rijksvaccinatieprogramma en vormgeving van het nieuwe basispakket JGZ. Inmiddels lijkt het erop dat de decentralisatie van het Rijksvaccinatieprogramma wordt verschoven naar 2019. Wanneer hier definitieve besluitvorming over is komen wij daar bij u op terug.

Beleidskader 2019

1. De GGD is in het leven geroepen om namens de West-Brabantse gemeenten uitvoering te geven aan de in de Wet Publieke gezondheid aan de gemeenten opgedragen taken. Zij voert op onderdelen ook taken uit die vallen onder andere wetgeving – bijvoorbeeld de wet Veiligheidsregio's – en adviseert de gemeenten rond actuele ontwikkelingen zoals in het kader van de Omgevingswet waarin gezondheid een belangrijk uitgangspunt is.
2. Van de GGD wordt verwacht dat zij vanuit de invalshoek publieke gezondheid aansluit op regionale en lokale uitdagingen waar gemeenten voor staan (bijvoorbeeld in relatie tot Wmo en Jeugdzorg) én op de behoeften en vragen van burgers (vraaggericht werken).
3. De GGD blijft zoeken naar mogelijkheden tot flexibilisering en modernisering van haar producten en –dienstenaanbod (in de vorm van plus- of markttaken). Doel is een kleiner basispakket en daardoor meer keuzevrijheid voor gemeenten.
4. De GGD geeft bij nieuw beleid/nieuwe taken per definitie aan of en hoe bestaande taken niet meer of anders (kunnen) worden uitgevoerd. Op deze wijze blijven gemeenten met de GGD in gesprek over welke producten en diensten daadwerkelijk tot haar basistaken gerekend moeten worden.
5. De GGD biedt ondersteuning aan en werkt samen met gemeen-

ten, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen en andere partners met als doel dat zoveel mogelijk inwoners zo gezond, zelfredzaam en lang mogelijk kunnen blijven meedoen in de samenleving. 'Positieve gezondheid' is hét uitgangspunt binnen het GGD-handelen: burgers worden vooral aangezet tot het voeren van eigen regie met gebruik van eigen mogelijkheden en hun eigen sociaal netwerk.

6. Voor burgers die dit niet kunnen levert de GGD, in samenwerking met ketenpartners, haar bijdrage aan een adequaat vangnet. Het gaat hier om kwetsbare kinderen en hun gezinssystemen, laaggeletterden, campingbewoners, (dreigend) dak- en thuislozen en ouderen die de regie over hun eigen leven dreigen te verliezen.
7. In nauw overleg met de gemeenten werkt de GGD aan de implementatie van het vernieuwde Basispakket JGZ. Dit gebeurt conform de in het AB van 6 juli 2017 plaatsgevonden besluitvorming.
8. De GGD komt met nader uitgewerkte voorstellen op basis waarvan tijdig besluitvorming kan plaatsvinden over de borging van het uitstapprogramma voor prostituees (RUPS) en de sociaal-medische zorg voor dak- en thuislozen per 2019. Dit gebeurt conform de in het AB van 6 juli 2017 plaatsgevonden besluitvorming.
9. De GGD zorgt indien nodig voor actualisatie van prestatie-indicatoren waarmee de belangrijkste te behalen resultaten binnen de diverse productgroepen helder in beeld gebracht worden. Extra aandacht gaat uit naar het product Jeugdgezondheidszorg gelet op het vernieuwde Basispakket JGZ.
10. In dit kader dient de GGD rekening te houden met de verplichte indicatoren uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Financieel belang		bedragen in euro's	
Programma	Begroting 2017	Begroting 2018	Verschil
GGD West Brabant	682.715	713.370	30.655

Het eigen vermogen, het vreemde vermogen en het te verwachten resultaat

• Omvang eigen vermogen per 1-1-2018	€	4.675.000
• Omvang eigen vermogen per 31-12-2018	€	4.675.000
• Omvang vreemd vermogen per 1-1-2018	€	10.389.000
• Omvang vreemd vermogen per 31-12-2018	€	10.389.000
• Financieel resultaat 2018	€	0

5. Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB)

Doel

De Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB) is opgericht om een verdere verbetering tot stand te brengen in de dienstverlening bij de uitvoering van de vergunningverlening, toezicht en handhavingstaken en in de kwaliteit en veiligheid van de werk- en leefomgeving. De OMWB wordt maatschappelijk (bedrijven, burgers, belanghebbenden, etc.) gezien als een professioneel verlengstuk van het lokaal en provinciaal bestuur.

Ontwikkelingen 2018

De in 2017 ontwikkelde Midden- West-Brabantse norm zal in 2018 geïmplementeerd worden. Een model dat tegemoet moet komen aan een realistischere afnamen en financiële input door de deelnemers. Voor de OMWB wordt daarbij gestreefd naar een stevigere structurele basis voor de inzet van middelen. Het jaar 2018 is ook een belangrijk jaar voor de voorbereiding van de invoering van de Omgevingswet in 2019. De OMWB zal zich blijven richten op het verder ontwikkelen van de kwaliteit in werk- en administratieve processen en in het bijzonder ICT. In 2018 wordt er ook gewerkt met beleidsindicatoren welke vanuit de BBV verplicht worden gesteld.

Beleidskader 2019

De uitgangspunten zijn nog niet bekend.

Financiële richtlijnen begroting 2019 gemeenschappelijke regelingen

1. Van het Dagelijks Bestuur (DB) van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) wordt verwacht dat zij een structureel financieel-sluiten-de meerjarenbegroting 2019-2022 aanbiedt aan de deelnemers. De gehanteerde begrotingsuitgangspunten door de GR dienen in de begroting van de GR inzichtelijk te worden gemaakt.
2. De begroting dient te worden opgesteld op basis van ongewijzigd beleid. Dat wil zeggen dat geen nieuwe taken of uitbreiding van bestaande taken in de primitieve begroting mogen worden opgenomen. Tenzij dit eerder door het Algemeen Bestuur is besloten.
3. De begroting dient te voldoen aan het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Dit betekent dat de voorgeschreven gegevens in de begroting dienen te worden opgenomen.
4. Een positief resultaat vloeit terug naar de deelnemers. De GR kan hiervan afwijken; hiertoe dient het DB een expliciet en gemotiveerd voorstel tot resultaatbestemming voor te leggen aan het Algemeen Bestuur van de GR.
5. De loonontwikkeling wordt geraamd conform de geldende CAO van de betreffende GR.
6. Het prijsindexcijfer van de algemene prijsontwikkeling BBP uit de septembercirculaire 2017 (of een actuelere circulaire) is de basis voor de toe te passen indexering voor de begroting 2019.
7. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is aandacht voor de risico's door deze te kwantificeren en prioriteren.

Beleidsmatige richtlijnen begroting 2019 OMWB

1. De OMWB is opgericht voor de uitvoering van de VTH-taken milieu, in onze ogen dient dit het uitgangspunt te blijven en is het van belang dat de OMWB zich ook in 2019 en erna hierop blijft richten.
2. De vastgestelde uitvoeringsprogramma's zijn leidend voor de begroting en daarmee ook voor de verplichte bijdrage van de deelnemer.
3. Van de omgevingsdienst wordt verwacht dat zij uiterste inspanningen verricht om extra opdrachten/taken uit te voeren die in

het lopend jaar aan de dienst worden opgedragen; Getroffen maatregelen om aan deze richtlijn te voldoen duidelijk zichtbaar in de begroting 2019 opnemen.

4. Het traject Huis op Orde wordt in 2018 afgerond. In de begroting 2019 worden hiervoor geen extra middelen opgenomen. De gevolgen en gerealiseerde (positieve) effecten duidelijk zichtbaar opnemen in de begroting 2019 e.v.
5. Verbetertraject automatisering en informatievoorziening: Effecten (financieel, personeel, etc.) duidelijk zichtbaar verwerken in de begroting 2019 e.v.
6. Invoering Omgevingswet per 2021: Gevolgen duidelijk zichtbaar verwerken in de begroting 2019 maar ook de effecten voor de bedrijfsvoering vanaf 2020.

De kosten voor werkvoorbereiding en –begeleiding (voorheen coördinatiekosten) zijn in de begroting 2018 geraamd op 10 %. Voor de begroting 2018 hebben deelnemers hiermee ingestemd met het nadrukkelijke verzoek om voor de jaren erna een grondige analyse uit te voeren. Voor de kaders begroting 2019 gaan we er dan ook vanuit dat u uitgaat van een percentage dat gebaseerd is op een grondige analyse en op een sobere en efficiënte werkvoorbereiding

Financieel belang		bedragen in euro's	
Programma	Begroting 2016	Begroting 2017	Vershil
OMWB	299.045*	299.856*	811

* inclusief begrotingswijzigingen

Het eigen vermogen, het vreemde vermogen en het te verwachten resultaat

• Omvang eigen vermogen per 1-1-2018	€	1.708.000
• Omvang eigen vermogen per 31-12-2018	€	1.685.000
• Omvang vreemd vermogen per 1-1-2018	€	1.700.000
• Omvang vreemd vermogen per 31-12-2018	€	1.500.000
• Financieel resultaat 2018	€	23.000

6. Gemeenschappelijke regeling Nazorg gesloten stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen

Doel

De gemeenschappelijke regeling voert de regie over de nazorg van regionale stortplaatsen.

Ontwikkelingen 2018

De planning van de definitieve sluiting van stortplaats Zevenbergen is uitgelopen en komt nu uit op medio 2018. In de gesprekken met Attero en de provincie Noord-Brabant is besproken dat er eerst een akkoord moet zijn over een inhoudelijk nazorgplan en dat op basis daarvan een definitief doelvermogen zal worden vastgesteld.

Met betrekking tot stortplaats Bavel-Dorst is in 2016 een onderzoek gestart naar de systematiek van berekening van het doelvermogen en de ontwikkeling van de benodigde dotatie aan de voorziening voor de komende jaren. Om een gedegen basis te hebben, heeft Sweco een herberekening gemaakt van het benodigd doelvermogen per 1 januari 2016. Derhalve is een voorstel gedaan om in de komende 5 jaren de benodigde en werkelijke hoogte van de voorziening weer in evenwicht te brengen. Dit is verwerkt in de concept begroting 2018.

Ten slotte wordt nog eens benadrukt dat Sweco heeft gegarandeerd dat er geen enkel risico voor de GR NGS bestaat als er door hergebruik van de stortplaats Bavel-Dorst meer kosten gemaakt moeten worden. Deze eventuele kosten en risico's zijn de volledige verantwoordelijkheid van Sweco.

Beleidskader 2019

Gelet op de beperkte beleidsmatige omvang van deze regeling, zijn geen beleidskaders voor 2019 opgesteld.

Financieel belang		bedragen in euro's	
Programma	Begroting 2017	Begroting 2018	Verschil
Nazorg gesloten stortplaatsen	5.000	23.000	18.000

Het eigen vermogen, het vreemde vermogen en het te verwachten resultaat

• Omvang eigen vermogen per 1-1-2018	€ 1.134.000
• Omvang eigen vermogen per 31-12-2018	€ 1.070.051
• Omvang vreemd vermogen per 1-1-2018	€ 25.387.825
• Omvang vreemd vermogen per 31-12-2018	€ 26.428.395
• Financieel resultaat 2018	€ 0

7. Gemeenschappelijke Regeling WAVA

Doel

WAVA heeft als doel het (in haar rechtsgebied) uitvoeren van de voormalige Wet Sociale Werkvoorziening en onderdelen van onderdelen van de Participatiewet, door op zo doelmatige wijze de taken en bevoegdheden op het terrein van gesubsidieerde arbeid en arbeidsre-integratie te behartigen.

Ontwikkelingen 2018

De voorliggende begroting 2018 en de meerjarenraming is gelijk aan de cijfers volgens het vastgestelde bedrijfsplan 2017 en de daarin opgenomen meerjarenraming 2018-2021. De basisinformatie van het in februari 2017 vastgestelde bedrijfsplan en de concept jaarstukken van 2016 geven op dit moment geen aanleiding om een andere begroting voor 2018 op te stellen.

De gemeentelijke bijdrage voor 2018 (€ 313.972) past binnen de uitgangspunten zoals deze zijn vastgesteld in het bedrijfsplan 2017 en de daarbij behorende meerjarenraming 2018-2021.

In het 4e kwartaal van 2017 wordt het bedrijfsplan 2018 opgesteld, waarin een eerste begrotingswijziging wordt opgenomen. Bij het opstellen van het bedrijfsplan worden de ontwikkelingen die spelen in 2017 en 2018 en van invloed zijn op de activiteiten en financiën betrokken.

Eind 2016 heeft het algemeen bestuur de notitie 'Mensenwerk is de basis' vastgesteld. Daarmee krijgt het bedrijf de ruimte om, naast de uitvoering van de WSW en beschut werk, activiteiten te ontwikkelen, mits deze een relatie hebben met de uitvoering van de Participatiewet. Daarmee is een duidelijke lijn naar de toekomst uitgezet. De eerste uitwerking van de notitie is zichtbaar in het bedrijfsplan 2017 en daarmee in de begroting 2018. Dit betreft de, nog voorzichtig geraamde, participatiebanen. Een verdere uitwerking van de notitie zal plaatsvinden in 2017 en haar vertaling vinden in het bedrijfsplan 2018 c.q. de begrotingen voor 2019 en volgende.

Beleidskader 2019

Bij het vaststellen van het bedrijfsplan 2018 van WAVA in november/december 2017 worden de beleidsmatige kaders voor 2019 geformuleerd.

Financieel belang		(bedragen in euro's)	
Programma	Begroting 2017	Begroting 2018	Verschil
Naam verbonden partij	2.373.722*	2.373.722*	0

* gemeentelijke bijdrage inclusief rijksbijdrage

Het eigen vermogen, het vreemde vermogen en het te verwachten resultaat

• Omvang eigen vermogen per 1-1-2018	€ 1.084.000
• Omvang eigen vermogen per 31-12-2018	€ 1.084.000
• Omvang vreemd vermogen per 1-1-2018	€ 6.200.000
• Omvang vreemd vermogen per 31-12-2018	€ 5.950.000
• Financieel resultaat 2018	€ 0

8. Gemeenschappelijke Regeling inzake de uitvoering van het administratieve en inhoudelijke taken betreffende het voorkomen van schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten

Doel

Het doel van deze gemeenschappelijke regeling is het behartigen van de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de uitvoering van de Leerplichtwet 1969 en de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie. De werkorganisatie is het Regionaal Bureau Leerplicht West-Brabant dat is ondergebracht bij de uitvoerende gemeente Breda. De gemeente heeft de wettelijke verplichting om schoolverzuim en vroegtijdig schoolverlaten zoveel mogelijk te voorkomen. De verwachting is dat deelname aan de gemeenschappelijke regeling het mogelijk maakt deze verplichting op een effectievere en efficiëntere manier na te komen dan als gemeente alleen. Deelname is vooralsnog mogelijk op twee niveaus, de gemeente Geertruidenberg neemt deel op niveau 2 waarbij zowel de administratieve als uitvoerende taken onder gebracht zijn bij deze gemeenschappelijke regeling. Per 2018 wordt aan de GR waarschijnlijk een niveau toegevoegd; niveau 2a. Dit betreft de naleving van de leerplicht/kwalificatieplicht voor het MBO-onderwijs.

Ontwikkelingen 2018

Het vormen van een sluitend regionaal vangnet voor jongeren in een kwetsbare positie is een speerpunt voor 2018 evenals het verder terugdringen van voortijdig schoolverlaters. Een ander doel is om door gezamenlijke inspanningen van gemeente, het vo en mbo de overgang van vo naar mbo te verbeteren. Ook de doorstroom van leerlingen die van de internationale Schakelklas komen moet verbeterd worden om te voorkomen dat talent verloren gaat.

Beleidskader 2019

De uitgangspunten zijn nog niet bekend.

Financieel belang (bedragen in euro's)			
Schoolverzuim/voortijdig schoolverlaten	Begroting 2016	Begroting 2018	Verschil
Schoolverzuim/voortijdig schoolverlaten	70.883	73.774	2.891

Het eigen vermogen, het vreemde vermogen en het te verwachten resultaat.

• Omvang eigen vermogen per 1-1-2018	€	0
• Omvang eigen vermogen per 31-12-2018	€	0
• Omvang vreemd vermogen per 1-1-2018	€	1.400.000
• Omvang vreemd vermogen per 31-12-2018	€	1.400.000
• Financieel resultaat 2018	€	0

9. Deelneming Intergas Holding B.V.

Doel

Deelname in het aandelenkapitaal van Intergas is bedoeld voor het bewerkstelligen van een zo hoog mogelijk voorzieningenniveau voor de individuele gebruiker.

De overeenkomst met Enexis, met betrekking tot de verkoop van Intergas, omvat de overname van het netwerkbedrijf in de vorm van een aandelenkoop van dochteronderneming Intergas Energie BV, waaronder valt Gasnetwerk BV. Daarbij is tevens bepaald dat Intergas Holding na verkoop van het netwerk nog (tijdelijk) blijft voortbestaan. Als gevolg van de verkoop blijft alleen Intergas Holding over. Voor de toekomst is er slechts een aantal niet-operationele zaken (met name de financiële afwikkeling) waarover met de aandeelhouders zal worden overlegd.

Ontwikkelingen 2018

Na verkoop is destijds van het nettobedrag dat overblijft voor de aandeelhouders 20 miljoen euro in escrow (achter) gehouden. In 2012 is hiervan 75% vrijgevallen. De overige 25% (voor Geertruidenberg circa

€ 300.000) valt omstreeks juli 2018 vrij na afloop van de wettelijke termijn voor belastingzaken. Dan vindt ook de geplande liquidatie van de vennootschap plaats (2018). Naast het bedrag in escrow bedraagt de waarde van de deelneming voor Geertruidenberg dan nog ongeveer € 350.000. Ook dit bedrag zal na finale afwikkeling bij ongewijzigde omstandigheden aan de gemeente worden uitgekeerd. De stand van zaken ten aanzien van de escrow wordt jaarlijks toegelicht in de gemeentelijke jaarrekening onder de post "Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen".

Financieel belang (bedragen in euro's)			
Programma	Begroting 2017	Begroting 2018	Verschil
Intergas Holding B.V.	671.191	671.191	0
- Waarde deelneming (balans)			
- Dividend (exploitatie)	0	0	0

Het aandelenkapitaal van de gemeente Geertruidenberg bedraagt 1.344 aandelen (totaal 20.445).

10. Deelneming in Brabant Water N.V.

Doel

Deelname in het aandelenkapitaal ter bewerkstelling van een zo hoog mogelijk voorzieningenniveau voor de individuele gebruiker.

Ontwikkelingen 2018

De doelstelling van Brabant Water is het voor nu en in de toekomst borgen van een optimale drinkwatervoorziening voor de inwoners en bedrijven in het voorzieningsgebied oftewel het continu leveren van kwalitatief goed en betrouwbaar drinkwater. Dit dient te gebeuren rekening houdende met maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO).

Tot het moment dat er een onherroepelijk vonnis is inzake Tilburgse Waterleiding Maatschappij (TWM, uitspraak verwacht 2e helft 2017), gelden de volgende hoofdelementen voor het financieel beleid:

- Brabant Water spant zich in voor verdere kostenreductie;
- Er is sprake van een gematigde tariefstijging, gemaximeerd op het niveau van de inflatie;
- Specifieke MVO-inspanningen worden bevroren op het huidige niveau (0,5% van de omzet);
- Eventuele positieve bedrijfsresultaten worden aangewend om het weerstandsvermogen te versterken.

Vanaf het moment dat er volledige duidelijkheid is over de te betalen schadeloosstelling, zal een keuze worden gemaakt over de wijze van financieren. Aanvullend zal een aantal parameters gehanteerd worden voor het dan te voeren financieel beleid met als belangrijkste elementen het tarievenbeleid, de solvabiliteit en de resultaatbestemming.

Financieel belang (bedragen in euro's)			
Programma	Begroting 2017	Begroting 2018	Verschil
Brabant Water N.V.	93.025	93.025	0
- Waarde deelneming (balans)			
- Dividend (exploitatie)	0	0	0

Het aandelenkapitaal van de gemeente Geertruidenberg bedraagt 30.182 aandelen (totaal 2.779.595).

11. Deelneming kapitaal BNG Bank

Doel

De BNG Bank, onze huisbankier, is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De BNG Bank is een betrouwbare en eigentijdse bank en expert in het financieren

van publieke voorzieningen. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG Bank bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank belangrijk voor de publieke taak.

Het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat, alsmede het beperkte werkterrein van de bank, bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening zeer beperkt is. De bank heeft daarmee een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen zeer scherpe prijzen. Dit leidt uiteindelijk tot lagere kosten voor de burger voor tal van voorzieningen.

Ontwikkelingen 2018

De dividenduitkering van de BNG Bank in het boekjaar 2017 betreft de winstuitkering over 2016 die in 2017 is ontvangen. Dit betreft € 219.000 en was hoger dan de door BNG Bank uitgesproken verwachtingen. Op basis van de economische ontwikkelingen en verwachtingen, is het beleid van BNG Bank om jaarlijks aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders voor te stellen het dividend te bepalen op 25% van de netto winst. Dit beleid is van kracht met ingang van de dividenduitkering over het boekjaar 2011 en geldt in beginsel voor de gehele overgangperiode tot 2018 om te voldoen aan de kapitaalvereisten.

De BNG Bank heeft in het eerste halfjaar van 2017 een winst geboekt van 126 miljoen euro. Dit is 29 miljoen euro lager ten opzichte van het resultaat in het eerste halfjaar van 2016. De resultaten en dus de dividenden hebben de afgelopen jaren (tot en met 2014) onder druk gestaan. De bank wordt geconfronteerd met toenemende kosten, vooral als gevolg van toenemende rapportageverplichtingen en het toezicht door de ECB. Het renteresultaat en het resultaat financiële transacties zullen ook in de nabije toekomst gevoelig blijven voor de politieke, economische en monetaire ontwikkelingen. Gezien de aanhoudende onzekerheden acht de bank het niet verantwoord een uitspraak te doen over de verwachte nettowinst 2017 en 2018. In de begroting wordt dus

vooralnog ook € 100.000 als dividendopbrengst voor 2018 en verder opgenomen.

Financieel belang <i>bedragen in euro's</i>			
Programma	Begroting 2017	Begroting 2018	Vershil
BNG Bank			
- Waarde deelneming (balans)	303.000	303.000	0
- Dividend (exploitatie)	100.000	100.000	0

Het aandelenkapitaal van de gemeente Geertruidenberg bedraagt 133.653 aandelen (totaal 55.690.720).

12. Deelname in Inkoopbureau West-Brabant (SIW)

Doel

Het Inkoopbureau West-Brabant heeft als doel het bieden (tegen lage kosten) van de beste toegevoegde waarde in inkoopoplossingen voor deelnemende gemeenten, door het ontwikkelen en implementeren van 'Best in Class' inkoopbeleid, processen, methodieken, systemen en training. De SIW draagt bij aan een continue verbetering van het inkoop- en aanbestedingsbeleid, van de implementatie van dit beleid in de praktijk binnen de aan de SIW deelnemende gemeenten en aan borging van inkoop binnen het werkproces. De dienstverlening vanuit de Stichting Inkoopbureau West-Brabant is gericht op de professionalisering van het inkoop- en aanbestedingsbeleid van elke deelnemende gemeente. De kernactiviteiten zijn te omschrijven als: het begeleiden en uitvoeren van zowel individuele als gezamenlijke inkoop- en aanbestedingstrajecten, het opstellen van inkoopplannen, het uitvoeren van inkoopscans en -evaluaties, het mede helpen opstellen van het inkoop- en aanbestedingsbeleid en natuurlijk het fungeren als vraagbaak/helpdesk op het gebied van inkoop en aanbesteding binnen een gemeente.

Ontwikkelingen 2018

De gemeente Geertruidenberg neemt jaarlijks 176 dagdelen ondersteuning af van het Inkoopbureau. Deze ondersteuning wordt in 2018 ingezet voor aanbestedingstrajecten. Het betreft hier tevens een aantal regionaal opgezette aanbestedingstrajecten. Zo veel mogelijk wordt getracht lokale aanbieders te betrekken bij deze aanbestedingstrajecten. De inhuur van het Inkoopbureau bij grotere projecten wordt gedekt uit de middelen die voor deze projecten beschikbaar zijn.

Financieel belang <i>bedragen in euro's</i>			
Programma	Begroting 2016	Begroting 2017	Vershil
Inkoopbureau West Brabant			
- Waarde deelneming (balans)	0	0	0
- Kosten (exploitatie)	49.720	51.920	2.200

Paragraaf G - Grondbeleid

In deze paragraaf lichten wij het grondbeleid van de Gemeente Geertruidenberg toe. We belichten in elk geval de volgende punten:

- onze visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
- een aanduiding van de wijze waarop de provincie en de gemeente het grondbeleid uitvoert;
- een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
- een onderbouwing van de geraamde winstneming;
- de beleidsuitgangspunten over de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

Algemeen

In de Nota grondbeleid omschrijven we de toekomstvisie, doelstellingen en wijze waarop we deze doelstellingen realiseren. Onder grondbeleid verstaan we de ruimtelijke visie en de hieruit voortvloeiende positie die de gemeente in wil nemen (actief, passief, PPS) voor de realisatie van de plannen voor woningbouw, bedrijventerreinen en overige doeleinden.

Wet Ruimtelijke Ordening (Wro) / Grondexploitatiewet

De gemeente is bij ruimtelijke besluiten, die voorzien in nieuwbouw of belangrijke en omvangrijke verbouwplannen met functiewijziging, verplicht om over te gaan tot kostenverhaal. Dit is vastgelegd in artikel 6.2.1 van het Besluit ruimtelijke ordening. Als de kosten niet op een andere wijze verzekerd zijn (kostenverhaal via overeenkomst

of doorberekening in de gronduitgifte) heeft dit tot gevolg dat de gemeente verplicht is een exploitatieplan op te stellen. Dit exploitatieplan biedt de grondslag voor publiekelijk kostenverhaal en moeten wij gelijktijdig met het bestemmingsplan vaststellen.

Er zijn echter een aantal wettelijke uitzonderingen op de verplichting tot het opstellen van een exploitatieplan. De invoering van de nieuwe omgevingswet zal ook ingrijpende gevolgen hebben voor de grondexploitatiewet. De nu nog opgenomen verplichting voor het opstellen van een exploitatieplan vervalt dan.

Uitgangspunten

Na een grote periode van recessie op de woningmarkt begint deze weer op stoom te raken. Meerdere woningbouwlocaties binnen de gemeentelijke grenzen zullen de komende jaren tot ontwikkeling komen.

Bij het ontwikkelen van de locaties hanteren wij de volgende uitgangspunten:

- De gemeente beperkt haar risico's zoveel mogelijk;
- In geval van passief grondbeleid is de gemeente bepalend op de volgende punten:
 - toetsing aan de door gemeente ontwikkelde woonvisie;
 - aantal uit te geven bouw kavels;
 - stedenbouwkundige randvoorwaarden en beeldkwaliteit;
 - infrastructuur;
 - prijspeil;
 - bovenwijkse voorzieningen;
 - duurzaam bouwen, waarbij de nadruk op energieneutraal ligt.

Wij zijn voor de uitvoering van de gemeentelijke plannen voorstander van actief grondbeleid. Aan de ene kant kan de gemeente hiermee optimaal haar doelstellingen bereiken zonder gehinderd te worden door belangen van derden. Aan de andere kant kunnen we de doorrekening van kostenverhaal in de grondexploitatie volledig benutten. De insteek voor een actief grondbeleid blijft ook voor de komende jaren van toepassing. Recente voorbeelden hiervan zijn de planontwikkeling aan de W. Boonstraat in Raamsdonk, de op programma staande ontwikkelingen aan de Peuzelaer te Geertruidenberg en de Brahmsstraat te Raamsdonksveer.

Overige ontwikkelingen

Mogelijke nieuwe ontwikkelingen in 2018 zijn Schonckplein (uitbreiding Supermarkt), Project Dongeoevers (Ashland Südchemie terrein) en de Wilsdonck locatie. Voorts wordt planontwikkeling voor het gebied rondom Dorpshuis de Haven verwacht.

Stand van zaken

Woningbouw

Jaarlijks beoordelen wij de locaties uit het einddocument Bouwen Binnen Strakke Contouren op verwachtingswaarde en haalbaarheid. In 2018 worden onderstaande woningbouwplannen uitgevoerd: In het overzicht staat binnen welke termijn wij verwachten dat deze plannen uitgevoerd worden.

Kern	Project	Aantal woningen	looptijd tot
Geertruidenberg	Vesting (Koninginnebastion)	65	ca. 2018
	Vesting (Koninginnebastion)	62	ca. 2018
	aanleunwoningen		
	Stadsweg 49	10	ca. 2018
	Markt 40-42	7	ca. 2018
	Riethorst	29	ca. 2018
	Peuzelaar	14-20	ca. 2019
Raamsdonksveer	Heereland	58	ca. 2021
	Julianalaan/ Beatrixlaan	9	ca. 2017
	Brahmsstraat	5	ca. 2019
	Dorpshuis de Haven	onbekend	ca. 2020
Raamsdonk	Burgm. Moonshof	18	ca. 2018
	Wim Boonsstraat	41	ca. 2020
	Legebouw	20	ca. 2018

Bedrijventerreinen

Kern	Project	Positie
Geertruidenberg	Rivierkade	Niet beschikbaar*

*Bestemmingsplanmatig is de bedrijfsbestemming (Ashland Südchemie) wel aanwezig. Uitgangspunt is het terrein naar een andere bestemming te transformeren.

Het terrein aan de Rivierkade (Ashland Südchemie) verantwoorden we als strategische grondvoorraad op de balans. Bestemmingsplanmatig is het terrein bestemd voor industriële doeleinden en is in principe uitgeefbaar. Het gebied is betrokken bij de ontwikkeling van het projectplan Dongeoevers (locatieconcept) en krijgt naar alle waarschijnlijkheid een nieuwe bestemming.

Gezien de mogelijke herbestemming van de aan de Rivierkade gelegen industriegronden blijft de gemeente, passend binnen een regionaal afsprakenkader, op zoek naar nieuwe uitbreidingsmogelijkheden van bestaande locaties om voldoende vestigingsmogelijkheden voor de toekomst te creëren voor het bedrijfsleven. Met name op het industrieterrein Dombosch kan door herschikking van eigendommen nog ruimte voor het vestigen van nieuwe bedrijven gecreëerd worden. Dit zal in samenwerking met de op het industrieterrein aanwezige bedrijven plaatsvinden.

De eventuele aanleg van een nieuw bedrijventerrein dient in nauwe samenwerking met de provincie en het Regionaal Ruimtelijke Overleg (RRO) plaats te vinden. Het beoogde ruimtebeslag dient zich te verhouden tot de gemaakte afspraken in het RRO en tot de beschikbare harde plancapaciteit voor bedrijventerreinen. In dit kader is het goed te weten dat het terrein aan de Heulweg door de provincie is aangemerkt als bestaand stedelijk gebied en een harde plancapaciteit heeft van 5 hectare.

Prioriteiten 2018

In 2018 hebben de volgende zaken de aandacht

- Bouwrijp/ woonrijp maken Wim Boonstraat;
- Realisatie van het Koninginnebastion;
- Realisatie woningbouw praxislocatie en bouw /verplaatsing supermarkt locatie Boterpolderlaan;
- Start bouw Riethorst locatie;
- Uitgifte kavels Brahmsstraat;
- Herontwikkeling Peuzelaar.

Financiële positie en verwachte resultaten

Voor het grondbeleid hebben we op dit moment twee reserves en een voorziening beschikbaar: de algemene reserve grondexploitatie, de reserve uitvoeringskosten pilot BBSC en de voorziening

nadelig saldo Dongeburgh. In de paragraaf weerstandsvermogen zoomen we in op de mogelijke nadelige gevolgen van bij de grondexploitaties betrokken woningbouwprojecten.

Algemene reserve grondexploitatie

De algemene reserve grondexploitatie is op voorspraak van de provincie Noord-Brabant in het leven geroepen. Deze is bestemd om risico's binnen de grondexploitatie op te vangen. Het vastgestelde weerstandsvermogen dat in deze reserve aanwezig dient te zijn bedraagt € 500.000. Resultaten van de (toekomstig af te sluiten) grondexploitaties voegen we toe of onttrekken wij aan de algemene reserve.

Reserve uitvoeringskosten pilot

"Bouwen Binnen Strakke Contouren" (BBSC)

De reserve heeft een egaliserend karakter. Het saldo van deze reserve is momenteel nog negatief. Het berekende eindresultaat van deze reserve (na uitvoering van alle opgenomen projecten) bedraagt €265.000.

Voorziening nadelig saldo Dongeburgh

Deze voorziening van € 1.600.000 vormde in 2008 de afdekking van het negatieve resultaat van het project Dongeburgh. De ontwikkeling van Dongeburgh betreft een inbreidingslocatie waarbij circa 1.000 woningen gerealiseerd worden. Zoals eerder aangegeven loopt de gemeente bij deze ontwikkeling de nodige risico's. Ondanks dat de voorziening op dit moment nog voldoende groot is houden wij er rekening mee dat wij het plangebied niet volledig volgens de oorspronkelijke plannen ontwikkelen (supermarkt locatie en Jeroen Boschstraat) en dat de voorziening volledig zal worden benut. In de risicoparagraaf is hier al melding van gemaakt en lichten wij diverse scenario's toe.

Grondexploitaties

Projecten

Eind 2017 of begin 2018 starten wij met de ontwikkeling (bouwrijp maken) van de grondexploitatie aan de Wim Boonsstraat. Wij verwachten ook dat de bouwactiviteiten voor het Koninginnebastion en de Riethorst in 2018 starten. De ontwikkeling van de supermarktlocatie in deel gebied Heereland is opgesplitst in drie deelprojecten te weten Praxis, supermarkt en overig woongebied. Naar verwachting zullen de bouwactiviteiten in 2018 starten (Praxislocatie).

Vennootschapsbelasting-strategische voorraden

Met ingang van 2016 moet de gemeente vennootschapsbelasting betalen voor die werkzaamheden waarvan gesteld kan worden dat ze als ondernemer worden uitgevoerd. Dit heeft vooral invloed op de in exploitatie zijnde complexen Wim Boonstraat en Dongeburgh. Het gevolg hiervan is dat de nog niet in exploitatie genomen grondexploitaties per 1 januari 2016 zijn overgeheveld naar de balanspost strategische voorraad. Pas op het moment dat wij deze gronden daadwerkelijk exploiteren (door de raad vastgestelde planontwikkeling) worden zij weer in de grondexploitatie betrokken.

Winst- en verliesneming

Een eventueel batig saldo van de grondexploitatie voegen wij bij afsluiting aan de Algemene Reserve toe. Bij voorzienbare tekorten wordt ten laste van deze reserve een voorziening getroffen. In principe wordt de gehele winst van een grondexploitatie genomen bij afsluiting van de grondexploitatie. Tenzij het mogelijk is om op verantwoorde wijze al vooruitlopend op de afsluiting een deel van de winst te nemen. Er moet dan wel sprake zijn van gerealiseerde winsten in de grondexploitatie én dat die uit oogpunt van verantwoorde bedrijfsvoering (rekening houdend met nog te realiseren kosten en opbrengsten) ook kunnen worden genomen. Er dient sprake te zijn van feitelijk gerealiseerde winst, zonder dat toekomstige ontwikkelingen (voor zover in te schatten) deze winst nog teniet kunnen doen. Dit om te voorkomen dat de gemeente middelen besteedt die achteraf niet besteed hadden kunnen worden, waardoor in de

toekomst financiële problemen kunnen ontstaan. Ook hier gaat het feitelijk om risicobeheersing. Bij grote projecten, die diverse jaren duren, is het op zich denkbaar tussentijds winst te nemen. Het is dan echter wenselijk dat het project is onderverdeeld in duidelijk herkenbare delen. Tussentijdse winstneming is mogelijk als een deelproject is afgesloten, de winst op het deelproject is gerealiseerd en er geen verlies wordt verwacht op andere deelprojecten, tenzij daarvoor voldoende voorzieningen zijn getroffen.

Bij een meerjarig project kan tussentijdse winstneming alleen plaatsvinden als tussentijdse prestaties verantwoord zijn te bepalen. Dat is het geval als:

- er geen overwegende onzekerheid over de totale omvang van het project is;
- er geen overwegende onzekerheden bestaan over de ontvangst van de overeengekomen bedragen;
- de nog te maken kosten en de mate van de voortgang van het project op verantwoorde wijze kunnen worden bepaald;
- de vergelijking van de werkelijke kosten met de voorcalculatie per fase van het project mogelijk is.

Als wij aan deze voorwaarden voldoen, dan kan winstneming naar rato van voortgang van het project plaatsvinden. Zodra 75% van de voorgecalculeerde verkoopopbrengst is gerealiseerd, gaan wij over tot het naar rato (75%) nemen van winst. Als er aanleiding bestaat om vorenstaande regels over tussentijdse winstneming uit grondexploitaties te wijzigen, leggen wij aan de gemeenteraad een onderbouwd voorstel ter vaststelling voor.

Wim Boonsstraat

Voor de uitvoering van de pilot Raamsdonk is gezocht naar een alternatieve locatie voor de woningbouwplannen achter de Cornelis Oomestraat. Bijna als vanzelfsprekend leidde dit tot het gebied achter/naast de Bavo kerk. Na overleg met de provincie om het gebied voor de woningbouw te mogen gebruiken, kocht de gemeente het circa 5 hectare grote terrein. Een startnotitie dient als onderligger

voor de opgestelde stedenbouwkundige visie. De gemeenteraad stelde de stedenbouwkundige visie en de exploitatieopzet in 2013 vast. Eind 2016 is het bestemmingsplan onherroepelijk geworden. We verwachten eind 2017/ begin 2018 te kunnen starten met het bouwrijp maken van de grond. Binnen dit plan is ruimte voor Collectief Particulier Opdrachtgeverschap. De herstructurering van het Leogebouw vormt een aparte ontwikkeling, die nog in 2017 is gestart.

Risico's Wim Boonsstraat

Bij de exploitatieopzet (actualisatie januari 2017), zat een bijlage met een beschrijving van de risico's en gevoeligheden voor deze ontwikkeling. Bij het opstellen van de exploitatieopzet is uitgegaan van de volgende parameters: rente 1,95%, kosten 2% en opbrengstenstijging 1%. De renteparameter bepaalden wij aan de hand van het vastgestelde beleid in overeenstemming met de richtlijnen van het BBV voor rentetoerekening aan grondexploitaties. De parameter voor opbrengstenstijging is 1%. We koppelen deze meestal aan de kostenparameter (inflatie). In dit geval is uitgegaan van een opbrengstenstijging lager (1 %) dan de kostenstijging. Deze keuze maken wij omdat wij een terughoudend beleid voeren voor de grondprijsontwikking (voorzichtigheidsprincipe).

Dit neemt niet weg dat wij voor de genoemde parameters de ontwikkelingen in de markt nauwlettend volgen en maatregelen treffen als dit tot verlaging van het berekende exploitatieresultaat zou leiden. Hierbij moet u denken aan:

1. Het optimaliseren van het ruimtegebruik.
Bij het opstellen van de exploitatieopzet gaan we uit van een uitgeefbaar gebied van ongeveer 44%, waarbij in vergelijkbare situaties 60% de standaard is. Uitbreiding van het uitgeefbaar gebied leidt tot lagere kosten en hogere opbrengsten. Uitbreiding van het uitgeefbaar gebied met 2% (700 m²) leidt tot verbetering van het resultaat met een bedrag van ruim €190.000.
2. Inbrengwaarde gronden. In de huidige opzet zijn de gemeentelijke gronden ingebracht voor een bedrag van €25 per m².

Er bestaat een onderling verband tussen de genoemde parameters. Stijging van het inflatiepercentage leidt in eerste instantie tot verhoging van het opbrengstenpercentage. Op termijn leidt stijging van het inflatiepercentage weer tot stijging van het rentepercentage.

Voor de berekening van de exploitatieopzet gaan wij uit van het bouw- en woonrijp bestek. Op basis hiervan berekenen wij de oppervlakten van de voorgestane invulling (groen, water, wegen etc.). Deze oppervlaktes koppelen we aan kengetallen voor de ontwikkeling van de voorgestane functies gekoppeld. Deze kengetallen bevatten een redelijke marge ten opzichte van de verwachte kosten. De nu opgenomen kengetallen worden in de plan fase aangepast op basis van de dan beschikbare gegevens (onderzoek informatie en bestek begroting(en)). 22% van de geraamde kosten voor bouwrijp maken inclusief infrastructuur namen wij op in de berekening van de zogenaamde Plan Ontwikkeling Kosten (Pok). .

Ook houden wij rekening met de invoering van de vennootschapsbelastingplicht met ingang van 2016. De gevolgen hiervan worden jaarlijks bij de actualisatie van de grondexploitaties in beeld gebracht.

Dongeburgh (zie paragraaf H)

Zoals hierboven aangegeven dienen wij bij de realisatie van het plan Dongeburgh rekening te houden met een nadelig resultaat. Dit tekort dekken we af via de voorziening nadelig saldo Dongeburgh. Deze voorziening bedraagt €1.600.000 en wordt, op basis van de nu geraamde en bekend zijnde gegevens, als voldoende beschouwd. In de toelichting op het weerstandsvermogen zoomen we verder in op de mogelijke gevolgen, mochten de verwachte ontwikkelingen geen of gedeeltelijk doorgang vinden.

Grondexploitaties niet in exploitatie

De volgende complexen nemen we nog niet in exploitatie (nog geen planontwikkeling voor vastgesteld). Deze complexen hevelen wij over naar de balanspost strategische grondvoorraad. Dit is een direct uitvloeisel van de aanpassingen in het BBV naar aanleiding

van de invoering van de vennootschapsbelastingplicht.

- Heulweg: de gronden aan de Heulweg kocht de gemeente uit strategische overwegingen aan. De provincie Noord-Brabant merkte de gronden aan de Heulweg aan als bestaand stedelijk gebied, waardoor transformatie van het gebied onder voorwaarde naar industriële doeleinden tot de mogelijkheden behoort.
- Rivierkade Ashland: Betreffend gebied is betrokken bij het recent opgestelde locatieconcept dat een onderdeel vormt van de Donge-oever ontwikkeling.

Paragraaf H - Dongeburgh

In deze niet verplichte extra paragraaf lichten we de stand van zaken van het project Dongeburgh toe.

Algemeen

2017 stond vooral in het teken van het maken van afspraken over de afwikkeling van de gesloten overeenkomsten. Dit leidde tot overeenstemming over het uitvoeren van een alternatief programma voor het Koninginnenbastion en een uitvoeringsovereenkomst voor de locaties aan de Boterpolderlaan (Praxis en supermarkt). De daadwerkelijke start van dit project verwachten we in 2018.

De geplande ontwikkelingen aan de Jeroen Boschstraat en het Dorpshuis de Haven lijken niet haalbaar. Zowel het dorps huis als de Jeroen Bosch locatie zijn betrokken bij de op te stellen visie voor een groter gebied dat zich uitstrekt van de gemeentelijke jachthaven tot aan het Heereplein.

Financiële kaders projectontwikkeling

Bij de start van het project in 2002 toetste Deloitte Accountancy de grondexploitatie via een 0-meting. Vervolgens werd de financiële voortgang per kwartaal gerapporteerd. Vanwege de voortschrijdende ontwikkelingen en het einde van de planperiode rapporteren wij nu nog 1 keer per jaar. Wij concludeerden steeds dat de huidige voorziening voldoende groot is en dat wij deze niet hoeven bij te stellen. Hierbij gingen wij ervan uit dat voor de nog niet gerealiseerde ontwikkelingen een alternatief voorhanden is. In de jaarrekening 2015 gaven wij aan dat het nog de vraag is of wij de geschetste

ontwikkeling op korte termijn kunnen realiseren. Het ziet er nu naar uit dat voor het deelgebied Heereland (supermarktlocatie) een door alle partijen gedragen alternatief ontwikkeld kan worden. De financiële vertaling hiervan nemen is al meegenomen in de actualisatie die begin 2017 is vastgesteld.

Voortgang

Voor De Vesting (Koninginnebastion) is een aangepast plan opgesteld, dat door alle partijen gedragen wordt. Vaststelling van het aangepaste bestemmingsplan heeft in de raad van november 2017 plaatsgevonden.

Van deelgebied Heereland zijn 218 woningen gerealiseerd. Zoals bovenstaand gesteld is het gelukt om met de stakeholders voor het supermarktgebied tot een gedragen plan te komen. Het gebied is in drie deelgebieden opgesplitst waarbij begin 2018 met de ontwikkeling van de Praxis locatie gestart kan worden. Aansluitend wordt de supermarkt verplaatst waarna ten slotte het overgebleven gebied ontwikkeld wordt.

Het plangebied Rivierzicht Zuid is afgerond. Het openbaargebied is overgedragen, ruiling met de stichting Spoorburg heeft plaatsgevonden en de hekwerken zijn geplaatst. In 2017 leggen we een wandelverbinding aan naar Rivierzicht Noord.

Overzicht raadsprogramma's en onderdelen (lasten)

<i>bedragen in euro's</i>	Lasten	Geraamde lasten		Meerjaren		
Omschrijving	Jaarrekening 2016	Begroting na wijziging 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Programma 1 Leefbaarheid, Wonen en Duurzaamheid	16.404.087	21.479.522	14.351.391	15.032.089	12.778.126	12.698.736
Integrale veiligheid (inclusief brand- en rampenbestrijding)	2.087.819	1.908.220	2.011.292	1.954.782	1.951.788	1.949.079
Beheer wegen en infrastructurele kunstwerken	3.051.811	2.252.142	2.258.319	2.255.175	2.228.920	2.224.749
Beheer groenvoorzieningen, inclusief bomen	1.847.976	1.642.278	1.649.035	1.646.449	1.641.876	1.638.209
Beheer binnenhavens, watergangen en vestinggrachten	502.610	376.390	215.197	214.735	214.176	213.705
Verkeersontwikkelingen en verkeersregelingen	5.221					
Milieubeheer en reiniging	3.821.379	3.396.630	3.220.241	3.077.468	3.069.567	3.074.467
Riolering	2.959.214	2.584.131	2.642.184	2.642.184	2.642.184	2.642.184
Bouwgrondexploitatie	1.162.671	7.653.333	408.564	2.656.114	450.497	377.224
Ruimtelijke ontwikkelingen	171.374	246.014	418.551	56.551	56.551	56.551
Volkshuisvesting	259.863	278.745	210.440	90.439	90.438	90.439
WABO	531.650	780.513	427.818	427.818	427.818	427.818
Reserves	2.500	361.126	889.750	10.374	4.311	4.311
Programma 2 Economie, Recreatie en Toerisme	1.032.390	1.064.732	998.239	954.272	896.928	894.653
Economie en industrie	250.753	273.304	287.095	244.412	203.500	202.661
Recreatie en toerisme	781.636	791.428	711.144	709.860	693.428	691.992
Reserves						
Programma 3 Sportvoorzieningen	1.505.552	1.630.943	1.262.936	1.242.920	1.234.001	1.211.255
Sportaccommodaties	1.269.323	1.408.127	1.066.107	1.046.114	1.037.223	1.014.499

<i>bedragen in euro's</i>						
Omschrijving	Lasten	Geraamde lasten		Meerjaren		
	Jaarrekening	Begroting na wijziging	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Sport	236.230	220.816	194.829	194.806	194.778	194.756
Reserves		2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
Programma 4 Onderwijs	1.989.352	2.603.844	1.754.912	1.676.339	1.644.389	1.615.815
Onderwijs	723.712	719.620	673.060	656.060	656.060	656.060
Onderwijshuisvesting	1.265.639	1.874.224	1.071.852	1.010.279	978.329	949.755
Reserves		10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Programma 5 Mens, Zorg en Inkomen	20.156.125	20.756.650	20.510.235	20.589.816	20.648.166	19.818.674
Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen	6.144.642	6.155.639	5.913.952	5.859.952	5.860.952	5.860.952
Participatie	746.915	744.079	650.021	711.021	716.021	726.021
Jeugd en Jongerenwerk	4.652.474	4.524.883	4.690.976	4.671.652	4.712.325	4.712.139
WMO	5.258.654	5.662.278	5.808.345	5.771.345	5.783.345	5.793.345
Gezondheidszorg	552.461	494.597	528.167	527.872	527.549	527.243
Sociale werkplaatsen	2.469.274	2.315.518	2.174.124	2.079.124	2.079.124	2.079.124
Reserves	331.704	859.656	744.650	968.850	968.850	119.850
Programma 6 Gemeentelijke gebouwen, Monumenten, Kunst en Cultuur	1.060.637	1.000.128	1.049.376	1.022.581	1.020.662	1.019.291
Kunst en Cultuur	129.385	98.297	94.578	94.573	94.568	94.564
Openbaar bibliotheekwerk	539.965	544.352	580.138	579.394	578.639	578.031
Monumenten	236.535	227.657	242.417	216.474	215.421	214.717
Volksfeesten en kermissen	154.752	129.822	132.243	132.140	132.034	131.979
Reserves						

<i>bedragen in euro's</i>	Lasten	Geraamde lasten		Meerjaren		
Omschrijving	Jaarrekening 2016	Begroting na wijziging 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Programma 7 Dienstverlening en bedrijfsvoering	5.491.021	3.209.118	3.409.897	3.325.482	3.295.437	3.237.520
Dienstverlening	967.478	778.507	806.714	746.714	724.214	674.214
Kaderstellende, vertegenwoordigende en controlerende positie van de raad	3.660.734	1.650.280	1.791.850	1.776.485	1.771.178	1.764.700
Burgerzaken	615.982	524.049	543.179	543.149	542.189	542.183
Basisregistraties	286.828	256.282	268.154	259.134	257.856	256.423
Reserves	-40.000					
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	3.945.744	1.834.210	879.759	916.872	942.537	950.532
Lokale heffingen	101.359	81.500	119.191	119.191	119.191	119.191
Uitkering gemeentefonds	12.137	8.530	10.396	10.396	10.396	10.396
Treasury	14.153	-76.379	14.475	15.754	17.235	15.806
Onvoorzien en Reserves	2.985.400	1.538.798	-335.532	-312.115	-317.376	-303.692
investeringen		1.401	292.442	304.853	334.298	330.038
Reserves	832.695	280.360	778.787	778.793	778.793	778.793
Overzicht overhead		4.490.551	4.684.948	4.604.803	4.601.463	4.599.285
Overzicht overhead		4.490.551	4.684.948	4.604.803	4.601.463	4.599.285
Totaal (excl Kostenplaatsen)	51.584.907	58.069.698	48.901.693	49.365.174	47.061.709	46.045.761
Dienstverlening (kp)	15.828.749	12.231.773	12.325.205	12.164.152	12.046.949	12.015.909
Geheel - Totaal	67.413.656	70.301.471	61.226.898	61.529.326	59.108.658	58.061.670

Overzicht raadsprogramma's en onderdelen (baten)

Omschrijving	Baten	Geraamde baten		Meerjaren		
	Jaarrekening	Begroting na wijziging	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Programma 1 Leefbaarheid, Wonen en Duurzaamheid	9.116.334	15.565.683	8.268.524	8.795.637	6.548.443	6.489.043
Integrale veiligheid (inclusief brand- en rampenbestrijding)	28.410	21.332	39.489	39.489	39.489	39.489
Beheer wegen en infrastructurele kunstwerken	376.655	298.838	248.838	248.838	248.838	248.838
Beheer groenvoorzieningen, inclusief bomen	171.130	162.401	162.401	162.401	162.401	162.401
Beheer binnenhavens, watergangen en vestinggrachten	29.367	43.010	43.010	43.010	43.010	43.010
Milieubeheer en reiniging	2.932.138	2.863.544	2.709.297	2.631.297	2.631.297	2.631.297
Riolering	2.899.768	2.656.319	2.791.354	2.791.354	2.791.354	2.791.354
Bouwgrondexploitatie	751.989	6.928.870	34.644	2.303.237	94.044	34.644
Ruimtelijke ontwikkelingen	0	120.000	884.750	0	0	0
Volkshuisvesting	130.750	5.508	0	0	0	0
WABO	208.610	715.824	361.773	361.773	361.773	361.773
Reserves	1.587.519	1.750.037	992.968	214.238	176.237	176.237
Programma 2 Economie, Recreatie en Toerisme	146.114	241.069	205.531	188.531	148.531	148.531
Economie en industrie	19.593	14.405	14.405	14.405	14.405	14.405
Recreatie en toerisme	110.364	133.664	134.126	134.126	134.126	134.126
Reserves	16.158	93.000	57.000	40.000	0	0
Programma 3 Sportvoorzieningen	580.322	500.256	57.959	57.959	57.959	57.959
Sportaccommodaties	306.100	305.909	52.959	52.959	52.959	52.959
Sport		5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Reserves	274.222	189.347				

	Baten	Geraamde baten		Meerjaren		
Omschrijving	Jaarrekening	Begroting na wijziging	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Programma 4 Onderwijs	154.372	766.706	184.211	167.211	167.211	167.211
Onderwijs	119.306	115.109	135.109	118.109	118.109	118.109
Onderwijshuisvesting	25.566	49.102	49.102	49.102	49.102	49.102
Reserves	9.500	602.495				
Programma 5 Mens, Zorg en Inkomen	5.948.898	6.375.549	5.698.607	5.782.607	5.783.607	4.840.607
Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen	4.464.158	4.394.511	4.317.755	4.268.755	4.268.755	4.268.755
Participatie	26.070	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000
Jeugd en Jongerenwerk	139.001	101.407	101.407	101.407	101.407	101.407
WMO	344.127	397.060	397.060	397.060	397.060	397.060
Gezondheidszorg	42.465	48.138	48.138	48.138	48.138	48.138
Sociale werkplaatsen		0				
Reserves	933.078	1.414.433	814.247	947.247	948.247	5.247
Programma 6 Gemeentelijke gebouwen, Monumenten, Kunst en Cultuur	168.597	101.918	106.658	106.658	106.658	106.658
Kunst en Cultuur						
Openbaar bibliotheekwerk	69.745	30.529	30.529	30.529	30.529	30.529
Monumenten	3.837	23.108	22.848	22.848	22.848	22.848
Volksfeesten en kermissen	45.016	48.281	53.281	53.281	53.281	53.281
Reserves	50.000					
Programma 7 Dienstverlening en bedrijfsvoering	597.432	579.705	667.826	519.729	497.142	440.840
Dienstverlening		0				
Kaderstellende, vertegenwoordigende en controlerende positie van de raad	600					
Burgerzaken	400.274	345.736	345.736	345.736	345.736	345.736
Basisregistraties	149.868	154.104	101.104	95.104	95.104	95.104
Reserves	46.689	79.865	220.986	78.889	56.302	0

	Baten	Geraamde baten		Meerjaren		
Omschrijving	Jaarrekening	Begroting na wijziging	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	34.872.837	33.938.812	33.712.377	33.746.842	33.752.158	33.794.912
Lokale heffingen	5.373.633	5.803.027	6.224.027	6.292.027	6.360.027	6.353.027
Uitkering gemeentefonds	27.339.763	26.396.382	27.010.382	27.160.382	27.203.382	27.253.382
Treasury	781.661	718.665	183.900	183.900	183.900	183.900
Onvoorzien en Reserves		318.000	0	-27.654	-27.654	-27.654
investeringen		0				
Reserves	1.377.780	702.738	294.068	138.187	32.503	32.257
Overzicht overhead						
Overzicht overhead						
Totaal (excl Kostenplaatsen)	51.584.907	58.069.698	48.901.693	49.365.174	47.061.709	46.045.761
Dienstverlening (kp)	15.828.749	12.231.773	12.325.205	12.164.152	12.046.949	12.015.909
Geheel - Totaal	67.413.656	70.301.471	61.226.898	61.529.326	59.108.658	58.061.670

Overzicht taakvelden

Lasten

bedragen in euro's		Lasten	Geraamde lasten		Meerjaren		
Nr.	Omschrijving	Jaar-rekening 2016	Begroting na wijziging 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
0.1	Bestuur	4.482.181	2.202.939	2.291.982	2.216.617	2.211.310	2.154.832
0.10	Mutaties reserves	1.126.899	1.513.142	2.425.187	1.770.017	1.763.954	914.954
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	2.281.668	1.318.551	24.759	124.164	208.957	301.445
0.2	Burgerzaken	632.684	540.144	559.268	559.238	558.278	558.272
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	38.884	6.265	6.265	6.265	6.265	6.265
0.4	Overhead		4.490.551	4.684.948	4.604.803	4.601.463	4.599.285
0.5	Treasury	121.916	8.811	2.752	2.243	4.989	7.701
0.61	OZB woningen	316.082	364.280	474.169	474.169	451.669	451.669
0.62	OZB niet-woningen						
0.64	Belastingen Overig	12.904	6.769	13.685	13.685	13.685	13.685
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	12.137	8.530	10.396	10.396	10.396	10.396
0.8	Overige baten en lasten	578.849	88.648	-77.849	-141.426	-202.035	-285.099
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	18.731	41.000	10.000	10.000	10.000	10.000
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	1.466.199	1.493.111	1.454.411	1.451.858	1.448.864	1.446.155
1.2	Openbare orde en veiligheid	623.700	416.594	565.224	511.267	511.267	511.267
2.1	Verkeer en vervoer	3.052.696	2.244.049	2.252.911	2.249.841	2.223.684	2.219.604
2.2	Parkeren	2.414	10.668	1.125	1.051	953	862
2.3	Recreatieve havens	7.173	17.562	72.428	71.220	69.856	68.439

Baten

Baten	Geraamde baten		Meerjaren		
Jaar-rekening 2016	Begroting na wijziging 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
600	0	0	0	0	0
4.285.640	4.832.319	2.379.269	1.418.561	1.213.289	213.741
	0	0	-27.654	-27.654	-27.654
400.274	345.736	345.736	345.736	345.736	345.736
133.402	78.000	18.000	18.000	18.000	18.000
769.397	1.029.391	175.000	175.000	175.000	175.000
	2.413.118	2.482.652	2.518.152	2.554.152	2.554.152
5.261.690	2.904.706	2.985.172	3.024.672	3.063.672	3.063.672
111.943	485.203	756.203	749.203	742.203	735.203
27.339.763	26.396.382	27.010.382	27.160.382	27.203.382	27.253.382
	0	0	0	0	0
20.912	10.000	28.157	28.157	28.157	28.157
7.497	11.332	11.332	11.332	11.332	11.332
376.320	298.838	248.838	248.838	248.838	248.838
335					
15.975	29.162	29.624	29.624	29.624	29.624

Lasten

bedragen in euro's		Lasten	Geraamde lasten		Meerjaren		
Nr.	Omschrijving	Jaar-rekening 2016	Begroting na wijziging 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
2.4	Economische havens en water-wegen	501.164	374.835	213.604	213.142	212.583	212.112
3.1	Economische ontwikkeling	148.788	205.994	207.030	165.030	125.030	125.030
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	25.258	27.574	33.823	33.823	33.823	33.823
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsrege-lingen	62.789	33.486	35.839	35.839	35.839	35.839
3.4	Economische promotie	223.899	212.389	171.332	171.332	156.332	156.332
4.1	Openbaar basisonderwijs	211.245	177.665	169.907	169.907	169.907	169.907
4.2	Onderwijshuisvesting	1.162.106	1.737.526	950.895	889.322	857.372	828.798
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingen-zaken	744.888	856.314	783.840	777.758	788.685	788.664
5.1	Sportbeleid en activering	271.252	251.445	250.359	250.359	250.359	250.359
5.2	Sportaccommodaties	1.234.300	1.377.498	1.010.577	990.561	981.642	958.896
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurpro-ductie en cultuurparticipatie	711.080	675.700	579.934	579.750	579.571	579.493
5.4	Musea	31.479	25.725	26.381	26.381	26.381	26.381
5.5	Cultureel erfgoed	216.019	200.420	214.632	188.689	187.636	186.932
5.6	Media	553.148	558.783	594.569	593.825	593.070	592.462
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.943.568	1.735.780	1.742.842	1.740.256	1.735.683	1.732.016
6.1	Samenkracht en burgerpartici-patie	2.024.902	1.861.603	2.144.384	2.034.142	2.023.888	2.033.723
6.2	Wijkteams	1.189.586	1.186.697	1.179.086	1.239.086	1.239.086	1.239.086
6.3	Inkomensregelingen	5.902.077	5.942.922	5.700.072	5.646.072	5.647.072	5.647.072
6.4	Begeleide participatie	2.469.274	2.315.518	2.174.124	2.079.124	2.079.124	2.079.124
6.5	Arbeidsparticipatie	679.399	663.777	585.514	646.514	651.514	661.514
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.102.187	1.188.014	1.374.578	1.392.578	1.401.578	1.384.578

Baten

Baten	Geraamde baten		Meerjaren		
Jaar-rekening 2016	Begroting na wijziging 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
29.367	43.010	43.010	43.010	43.010	43.010
19.593	14.405	14.405	14.405	14.405	14.405
25.566	31.000	31.000	31.000	31.000	31.000
121.950	146.837	166.837	149.837	149.837	149.837
	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
306.100	305.909	52.959	52.959	52.959	52.959
137.305	152.783	157.783	157.783	157.783	157.783
3.837	23.108	22.848	22.848	22.848	22.848
69.745	30.529	30.529	30.529	30.529	30.529
173.230	162.401	162.401	162.401	162.401	162.401
163.615	106.781	106.781	106.781	106.781	106.781
4.464.158	4.394.511	4.317.755	4.268.755	4.268.755	4.268.755
	0				
	0	0	0	0	0
4.329	3.959	3.959	3.959	3.959	3.959

Lasten

<i>bedragen in euro's</i>		Lasten	Geraamde lasten		Meerjaren		
Nr.	Omschrijving	Jaar-rekening 2016	Begroting na wijziging 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	2.912.309	3.339.365	2.937.915	2.902.915	2.915.915	2.932.915
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	2.262.317	1.984.512	2.181.512	2.181.512	2.211.512	2.211.512
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	414.220	535.099	535.274	535.274	535.274	535.274
7.1	Volksgesondheid	638.128	661.495	710.993	710.993	710.993	710.993
7.2	Riolering	2.959.214	2.584.131	2.642.184	2.642.184	2.642.184	2.642.184
7.3	Afval	2.943.769	2.776.295	2.623.656	2.520.883	2.517.882	2.517.882
7.4	Milieubeheer	877.610	620.335	596.585	556.585	551.685	556.585
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	133.449	90.301	87.373	87.078	86.755	86.449
8.1	Ruimtelijke ordening	582.379	971.709	793.703	411.702	411.703	411.710
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijven-terreinen)	751.666	6.927.638	33.412	2.300.963	95.345	22.065
8.3	Wonen en bouwen	926.320	1.197.539	844.103	716.187	712.731	706.319
	Geheel - Totaal	51.584.907	58.069.698	48.901.693	49.365.174	47.061.709	46.045.761

Baten

Baten	Geraamde baten		Meerjaren		
Jaar-rekening 2016	Begroting na wijziging 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
339.798	393.101	393.101	393.101	393.101	393.101
-1.189	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
9.858	-404				
2.899.768	2.656.319	2.791.354	2.791.354	2.791.354	2.791.354
2.911.013	2.858.112	2.703.865	2.625.865	2.625.865	2.625.865
21.125	5.432	5.432	5.432	5.432	5.432
41.913	48.138	48.138	48.138	48.138	48.138
323	121.232	885.982	1.232	1.232	1.232
751.666	6.927.638	33.412	2.302.005	92.812	33.412
368.090	804.710	453.777	447.777	447.777	447.777
51.584.907	58.069.698	48.901.693	49.365.174	47.061.709	46.045.761

EMU saldo

Inleiding

Met het EMU-saldo wil het Rijk de begroting en de jaarrekening van gemeenten monitoren om te kunnen voldoen aan afspraken die gemaakt zijn binnen de Economische en Monetaire Unie (EMU). Het EMU-saldo is een macro-economisch begrip en kan worden omschreven als het verschil tussen de inkomsten en uitgaven van de collectieve sector (Rijk, andere overheden en sociale fondsen). Naast alle 'gewone' inkomsten en uitgaven zitten hierbij ook inkomsten en uitgaven met een kapitaalkarakter, zoals aan- en verkopen grond, investeringen en investeringsbijdragen.

In algemene termen kan een tekort bij gemeenten o.a. worden veroorzaakt door dat de investeringen de afschrijvingen overtreffen of dat de aankopen van grond de verkopen overtreffen.

Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof)

Op grond van het uitgangspunt dat het rijk en de medeoverheden gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor het beheersen van de Europese normen ten aanzien van de overheidsfinanciën, is de Wet Hof in het leven geroepen. Deze wet regelt de bijdrage die decentrale overheden moeten leveren aan het bereiken en vasthouden van gezonde houdbare overheidsfinanciën. De Wet Hof moet er voor zorgen dat het Nederlandse begrotingstekort (EMU-saldo) beperkt wordt tot 3%.

EMU-saldo

De gemeenten hanteren voor begroting en jaarrekening het stelsel van lasten & baten. Binnen dat stelsel is de doelstelling dat de begroting meerjarig sluitend is. Het EMU-saldo is gebaseerd op het door het rijk gehanteerde kasstelsel en bestaat uit het saldo van alle

inkomsten en uitgaven op kasbasis. Het belangrijkste verschil tussen het door de gemeente gehanteerde stelsel van lasten en baten met het door het Rijk gehanteerde kasstelsel is dat de gemeente door middel van afschrijvingen de investeringen over meerdere jaren ten laste brengt van de exploitatie, daar waar het Rijk deze investeringen in één keer ten laste brengt van het investeringsjaar.

In onderstaande tabellen is de gemeentelijke begroting en meerjarenraming vertaald naar een begroting op kasbasis. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben.

Voor gemeenten zegt het EMU-saldo niet veel. De praktijk is dat de EMU-saldi van individuele gemeenten voor een deel tegen elkaar wegvallen. Als het CBS in het voorjaar constateert dat het plafond voor het EMU-tekort van de gezamenlijke gemeenten wordt overschreden, kan aan gemeenten worden gevraagd de begroting en dan vooral het investeringsvolume in dat jaar bij te stellen

Referentiewaarde

Tot en met 2015 konden de berekende EMU-saldi afgezet worden tegen een zogenoemde individuele referentiewaarde, het maximaal toegestaan gemeentelijk tekort. Deze waarde werd altijd vooraf berekend in de jaarlijkse Rijkscirculaires. Voor 2015 bedroeg de referentiewaarde voor Geertruidenberg circa € 1,8 miljoen. Deze waarde was afgeleid van een macronorm voor alle decentrale overheden gezamenlijk, welke voor 2015 was vastgesteld op maximaal 0,5% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). In de decembercirculaire 2015 is de doorrekening naar individuele referentiewaarden echter losgelaten. Er wordt alleen nog een macronorm vastgesteld. Voor

2016 is die verlaagd van maximaal 0,5% naar maximaal 0,4% van het BBP. Op basis van deze aangepaste macronorm zou dit, verhoudingsgewijs benaderd, voor onze gemeente leiden tot een individuele referentiewaarde van circa € 1,5 miljoen. Over de macronorm voor 2018 is op Rijksniveau nog geen besluit genomen. Op grond van eerdere bestuurlijke overleggen bestaat de kans dat deze macronorm verder neerwaarts zal worden bijgesteld. Vooralsnog is in onderstaande tabel doorgerekend met de geschatte waarde voor 2016. Deze waarde heeft dus meer een indicatief karakter.

Uitwerking

In onderstaande tabel treft u de berekening van het EMU-saldo voor de begrotingsjaren 2017 t/m 2021 aan. De berekening van het EMU-saldo van gemeenten gebeurt via een standaardberekening volgens de methodiek die het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) hanteert.

Conclusie

Het begrote EMU saldo voor 2017 is en 2018 is ongeveer gelijk gebleven en is fors hoger dan de EMU norm (vh referentiewaarde). Dit tekort wordt vooral veroorzaakt door investeringen op het investeringsprogramma 2018 m.n. de vervangende nieuwbouw brugklasgebouw van het Dongemondcollege ad € 2 miljoen en de vervangende nieuwbouw van De Wilsdonck ad € 3 miljoen. Beide posten staan ook nog in 2017 maar zijn doorgeschoven.

De jaren daarna daalt het EMU saldo fors door m.n. het dalende volume van het investeringsplan.

Ons gemiddelde EMU saldo van alle jaren valt gemiddeld genomen binnen de EMU norm.

EMU (Bedragen x € 1.000)		Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
	Exploitatie saldo (na mutaties in de reserves)	202	25	152	237	329
	Mutaties in de reserves (via exploitatie)	-1.668	46	351	551	701
	Exploitatie saldo voor mutaties in de reserves	-1.466	71	503	788	1.030
+	Afschrijving ten laste van de exploitatie	2.880	2.552	2.455	2.067	1.835
+	Bruto toevoeging aan voorzieningen	1.628	1.766	1.791	2.133	2.295
-	Investerings (in vaste activa)	9.294	8.964	1.996	524	53
+	Bijdragen Rijk, provincie, EU t.b.v. investeringen niet op exploitatie verantwoord					
-	Aankoop gronden, bouw- en woonrijp maken e.d. niet op exploitatie verantwoord					
+	Opbrengst uit verkopen bv. effecten					
-	Boekwinst op grondverkoop					
-	Betalingen ten laste van voorzieningen	1.846	1.484	1.478	1.495	1.495
=	Berekend EMU saldo (- = tekort)	-8.098	-6.059	1.275	2.969	3.612
	EMU norm (relatie macro norm)	-1.500	-1.500	-1.500	-1.500	-1.500

Investeringsplan 2018-2021

bedragen in euro's										
	A-B investering	Investeringsbedrag	Jaar van investeren	Afschrijvings termijn	Kapitaal lasten 2017	Kapitaal lasten 2018	Kapitaal lasten 2019	Kapitaal lasten 2020	Kapitaal lasten 2021	Toelichting
Raadsprogramma 1, Leefbaarheid, Wonen en Duurzaamheid										
Integrale aanpak Wingerdstraat, Laurierstraat, Klimopstraat en deel Vijfhoevenlaan	A	96.000	2018	40	0	4.320	4.272	4.224	4.176	
Aanschaf ICT tbv invoering omgevingswet	A	30.000	2018	5	0	6.600	6.480	6.360	6.240	
<i>Investeringen t.l.v. reiniging:</i>										
Niet van toepassing					0	0	0	0	0	t.l.v. tarieven reiniging
t.l.v. tarieven reiniging					0	0	0	0	0	
<i>Investeringen volgens VGRP:</i>										
Cyclische vervanging rioolgemalen (electro-mechanisch)	A	44.355	2018	15	0	3.844	3.785	3.726	3.667	t.l.v. tarieven riolering
Investeringen conform VGRP+	A	1.480.461	2018	50	0	59.218	58.626	58.034	57.442	t.l.v. tarieven riolering
Investeringen conform VGRP+	A	1.858.561	2018	50	0	74.342	73.599	72.856	72.112	t.l.v. tarieven riolering
Investeringen conform VGRP+		1.858.561	2019	50	0	0	74.342	73.599	72.856	t.l.v. tarieven riolering
Vervanging doorspuitapparaat riolering		41.386	2020	10	0	0	0	4.966	4.884	t.l.v. tarieven riolering
t.l.v. tarieven riolering					0	-137.405	-210.353	-213.181	-210.960	
Totaal raadsprogramma 1					0	10.920	10.752	10.584	10.416	
Raadsprogramma 2, Economie, Recreatie en Toerisme										
Niet van toepassing										
Totaal raadsprogramma 2					0	0	0	0	0	

bedragen in euro's	A-B investering	Investeringsbedrag	Jaar van investeren	Afschrijvings termijn	Kapitaal lasten 2017	Kapitaal lasten 2018	Kapitaal lasten 2019	Kapitaal lasten 2020	Kapitaal lasten 2021	Toelichting
Raadsprogramma 3, Sportvoorzieningen										
Uitbreiding electra DDHC/led verlichting	A	15.000	2017	7	2.443	2.400	2.357	2.314	2.271	
Meerkosten hockey kunstgras		57.000	2019	15	0	0	4.940	4.864	4.788	
Renovatie accommodatie hockey	A	174.000	2017	25	10.440	10.301	10.162	10.022	9.883	
Vorbereidingskrediet vervanging kunstgrasveld DDHC		40.000	2019	15	0	0	3.467	3.413	3.360	
Vervanging kunstgrasveld DDHC		353.000	2020	15	0	0	0	30.593	30.123	
Renovatie kleedaccommodatie en dak V.V. Raamsdonk	A	208.000	2018	40	0	9.360	9.256	9.152	9.048	
Totaal raadsprogramma 3					12.883	22.061	30.181	60.359	59.473	
Raadsprogramma 4, Onderwijs										
Vervanging gymnastiek toestellen Hoge Waai	A	25.000	2017	20	1.750	1.725	1.700	1.675	1.650	
Uitbreiding IKC Geertruidenberg (extra bijdrage)	A	100.000	2017	40	4.500	4.450	4.400	4.350	4.300	
De Biekorf inrichting 14e groep	A	18.000	2017	10	2.160	2.124	2.088	2.052	2.016	
Wilsdonck 1e inrichting uitbreiding leer- en hulpmiddelen	A	25.000	2017	10	3.000	2.950	2.900	2.850	2.800	
Wilsdonck 1e inrichting uitbreiding meubilair	A	25.000	2017	20	1.750	1.725	1.700	1.675	1.650	
Wilsdonck correctie 1e inrichting -deels begrepen in reeds beschikbaar gesteld totaalkrediet-	A	-50.000	2017	40	-2.250	-2.225	-2.200	-2.175	-2.150	
Vorbereidingskrediet Dongemondcollege vervanging/nieuwbouw brugklasgebouw	B	316.000	2017	40	14.220	14.062	13.904	13.746	13.588	
Dongemondcollege vervanging/nieuwbouw brugklasgebouw	B	2.844.000	2018	40	0	127.980	126.558	125.136	123.714	
Bijdrage Dongemondcollege	B	-900.000	2018	40	0	-40.500	-40.050	-39.600	-39.150	
Verv.Nieuwb. Wilsdonck oorspronkelijk bouwkrediet (excl voorber krediet € 318,000)	B	1.539.500	2018	40	0	69.278	68.508	67.738	66.968	
Verv.Nieuwb. Wilsdonck extra bouwkrediet	B	1.322.000	2018	40	0	59.490	58.829	58.168	57.507	
Vervanging inventaris gymzaal Hooipolder	A	36.000	2018	15	0	3.120	3.072	3.024	2.976	
Vervanging inventaris gymzaal Elisabethstraat	A	32.000	2018	15	0	2.773	2.731	2.688	2.645	
Totaal raadsprogramma 4					25.130	246.952	244.139	241.327	238.515	

bedragen in euro's										
	A-B investering	Investeringsbedrag	Jaar van investeren	Afschrijvings termijn	Kapitaal lasten 2017	Kapitaal lasten 2018	Kapitaal lasten 2019	Kapitaal lasten 2020	Kapitaal lasten 2021	Toelichting
Raadsprogramma 5, Mens, Zorg en Inkomen										
Opname in IKC (integraal kind centrum) Wilsdonck	A	160.000	2018	40	0	7.200	7.120	7.040	6.960	
Totaal raadsprogramma 5					0	7.200	7.120	7.040	6.960	
Raadsprogramma 6, Gemeentelijke gebouwen, Monumenten										
Niet van toepassing										
Totaal raadsprogramma 6					0	0	0	0	0	
Raadsprogramma 7, Dienstverlening en bedrijfsvoering										
Grafbekisting aanhangwagen (Honor)	A	14.852	2017	10	1.782	1.753	1.723	1.693	1.663	
Natstrooier voor bus (Buitendienst)	A	27.318	2017	10	3.278	3.224	3.169	3.114	3.060	
Natstrooier voor vrachtauto (BG RL 71 Mercedes)	A	35.198	2017	10	4.224	4.153	4.083	4.013	3.942	
Natstrooier voor vrachtauto (VV B1 VJ Daf)	A	35.198	2017	10	4.224	4.153	4.083	4.013	3.942	
Vervanging SAN (centrale opslag)	A	60.000	2018	5	0	13.200	12.960	12.720	12.480	
Vervanging Back up software	A	20.000	2018	5	0	4.400	4.320	4.240	4.160	
Vervanging bus met laadkraan en dubbele cabine 16-VZ-JL	A	60.100	2018	10	0	7.212	7.092	6.972	6.851	
Vervanging bus met laadkraan 96-VS-TJ	A	60.100	2018	10	0	7.212	7.092	6.972	6.851	
Vervanging schaftkeet	A	13.113	2018	10	0	1.574	1.547	1.521	1.495	
Vervanging mobiele communicatiemiddelen		13.000	2019	3	0	0	4.593	4.507	4.420	
Vervanging seat caddy		27.012	2019	10	0	0	3.241	3.187	3.133	
Vervanging poepzuiger		57.964	2020	10	0	0	0	6.956	6.840	
Vervanging sneeuwplough bus		10.433	2020	10	0	0	0	1.252	1.231	
Vervanging sneeuwplough tractor		7.879	2020	1	0	0	0	8.037	0	
Tractor		53.068	2020	10	0	0	0	6.368	6.262	
Vervanging schaftkeet		14.389	2021	10	0	0	0	0	1.727	
Vervanging drankhekken aanhanger		29.851	2021	10	0	0	0	0	3.582	
Vervanging aanhanger actiewagen		8.836	2021	1	0	0	0	0	9.013	
Vervanging bus met opzet afvalbak		65.673	2023	10	0	0	0	0	0	
Totaal raadsprogramma 7					13.508	46.880	53.903	75.563	80.653	

<i>bedragen in euro's</i>	A-B investering	Investeringsbedrag	Jaar van investeren	Afschrijvings termijn	Kapitaal lasten 2017	Kapitaal lasten 2018	Kapitaal lasten 2019	Kapitaal lasten 2020	Kapitaal lasten 2021	Toelichting
Totaal generaal alle programma's		12.362.808			51.521	334.013	346.096	394.874	396.017	
Totaal generaal alle programma's incl. verrekening bedragen tlv tarieven reiniging en riolering		12.362.808			51.521	471.418	556.449	608.054	606.977	
Totale investering in het jaar:										
2017		760.566			51.521	50.795	50.068	49.342	48.616	
2018		8.964.190			0	420.623	415.797	410.970	406.143	
2019		1.995.573			0	0	90.584	89.570	88.557	
2020		523.730			0	0	0	58.172	49.339	
2021		53.076			0	0	0	0	14.322	
Totaal		12.297.135			51.521	471.418	556.449	608.054	606.977	
Gedekt uit:										
t.l.v. Algemene Reserve		0			0	0	0	0	0	
t.l.v. res. Centrumontwikkeling		0			0	0	0	0	0	
t.l.v. tarieven reiniging		0			0	0	0	0	0	
t.l.v. tarieven riolering		5.283.324			0	-137.405	-210.353	-213.181	-210.960	
Totaal		5.283.324			0	-137.405	-210.353	-213.181	-210.960	
Ten laste van de exploitatie:					51.521	334.013	346.096	394.874	396.017	

A investeringen = b beschikbaar stellen bij vaststelling begroting
B investeringen = besluitvorming middels separaat raadsvoorstel

Incidentele baten en lasten

Overzicht onttrekking algemene reserve t.b.v. incidentele baten en lasten

programma	i/u	Omschrijving	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Bedrag 2020	Bedrag 2021	Totaal
		Incidentele lasten						
		Totaal incidentele lasten tot en met nieuwe beleidsvoornemens 2017	6.496.021	1.202.762	1.039.070	976.984	-22.318	9.692.519
		Kadernota 2018						
1	u	Invoering Omgevingswet		120.000				120.000
7	u	Wijziging taxatiemethodiek		22.500	22.500			45.000
1	u	Advisering verbreding A27		20.000	20.000			40.000
2	u	Uitvoering projecten Zuiderwaterlinie		15.000	15.000			30.000
2	u	Ondernemersinitiatieven bedrijfsterreinen		25.000	25.000			50.000
5	u	Uitbreiding jongerenwerk		30.000				30.000
7	u	Digitaliseren bouwvergunningen		50.000				50.000
7	u	Gemeenteraadsverkiezingen 2018		15.000				15.000
1	u	Wijkbudget 2018		53.957				53.957
2	u	Werkbudget duurzaamheid		15.000	15.000			30.000
		Totaal incidentele lasten kadernota 2018	0	366.457	97.500	0	0	463.957
		Nieuwe beleidsvoornemens 2017						
7	u	Uitvoering Baseline Informatiebeveiliging gemeenten(BIG)		77.000				77.000
1	u	Uitvoering project duurzaamheidsplan		40.000				40.000
		Totaal incidentele lasten begroting 2018	0	117.000	0	0	0	117.000
		Totaal incidentele lasten tot en met begroting 2018	6.496.021	1.686.219	1.136.570	976.984	-22.318	10.273.476

Overzicht onttrekking algemene reserve t.b.v. incidentele baten en lasten

programma	i/u	Omschrijving	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Bedrag 2020	Bedrag 2021	Totaal
Incidentele baten								
		Totaal incidentele baten tot en met nieuwe beleidsvoornemens 2017	2.297.042	702.145	848.462	848.462	-538	4.695.573
		Kadernota 2018						
	i	Niet van toepassing	0	0	0	0	0	
		Totaal incidentele baten kadernota 2018	0	0	0	0	0	0
		Nieuwe beleidsvoornemens 2018						
1	i	Opbrengsten precariobelasting	0	600.000	600.000	600.000	600.000	2.400.000
		Totale incidentele baten begroting 2018	0	600.000	600.000	600.000	600.000	2.400.000
		Totaal incidentele baten tot en met begroting 2018	2.297.042	1.302.145	1.448.462	1.448.462	599.462	7.095.573
		Af te dekken door een onttrekking uit de vrije algemene reserve	4.198.979	384.074	-311.892	-471.478	-621.780	3.177.903

Overzicht incidentele baten en lasten ten laste van overige reserves

programma	i/u	Omschrijving	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Bedrag 2020	Bedrag 2021	Totaal
		Incidentele lasten						
	u	Doorschuiven project Brahmstraat		260.000				260.000
	u	Woonrijpmaken Burg Moonshof Raamsdonk		102.000				102.000
		Totaal incidentele lasten tot en met nieuwe beleidsvoornemens 2017	0	362.000	0	0	0	362.000
		Kadernota 2018						
		Totaal incidentele lasten kadernota 2018	0	0	0	0	0	0
		Nieuwe beleidsvoornemens 2018						
		Totaal incidentele lasten begroting 2018	0	0	0	0	0	0
		Totaal incidentele lasten tot en met begroting 2018	0	362.000	0	0	0	362.000
		Incidentele baten						
	i	Bijdragen /vergoedingen Pilot BBCS		884.750				884.750
		Totaal incidentele baten tot en met nieuwe beleidsvoornemens 2017	0	884.750	0	0	0	884.750
		Kadernota 2018						
		Totaal incidentele baten kadernota 2018	0	0	0	0	0	0
		Nieuwe beleidsvoornemens 2018						
		Totale incidentele baten begroting 2018	0	0	0	0	0	0
		Totaal incidentele baten tot en met begroting 2018	0	884.750	0	0	0	884.750
		Af te dekken door een onttrekking uit overige reserves	0	-522.750	0	0	0	-522.750

Overzicht overige incidentele baten en lasten

programma	i/u	Omschrijving	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Bedrag 2020	Bedrag 2021	Totaal
		Incidentele lasten						
		Totaal incidentele lasten tot en met nieuwe beleidsvoornemens 2017	0	0	0	0	0	0
		Kadernota 2018						
		Totaal incidentele lasten kadernota 2018	0	0	0	0	0	0
		Nieuwe beleidsvoornemens 2018						
4	u	Taalniveau 3f	15.000					15.000
4	u	Subsidie kwaliteitsimpuls	2.000					2.000
		Totaal incidentele lasten begroting 2018	17.000	0	0	0	0	17.000
		Totaal incidentele lasten tot en met begroting 2018	17.000	0	0	0	0	17.000
		Incidentele baten						
		Totaal incidentele baten tot en met nieuwe beleidsvoornemens 2017	0	0	0	0	0	0
		Kadernota 2018						
		Totaal incidentele baten kadernota 2018	0	0	0	0	0	0
		Nieuwe beleidsvoornemens 2018						
4	i	Taalniveau 3f, bijdrage rijk	15.000					15.000
4	i	Subsidie kwaliteitsimpuls, bijdrage rijk	2.000					2.000
		Totale incidentele baten begroting 2018	17.000	0	0	0	0	17.000
		Totaal incidentele baten tot en met begroting 2018	17.000	0	0	0	0	17.000

Balans 2016 - 2020

ACTIVA (in € 1.000)		31/12/16	31/12/17	31/12/18	31/12/19	31/12/20
VASTE ACTIVA						
EIGEN VERMOGEN						
IMMATERIËLE VASTE ACTIVA		5				
	Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	5				
MATERIËLE VASTE ACTIVA		39.136	45.336	51.470	50.681	48.762
	Investerings met een economisch nut	39.136	44.575	42.023	39.567	37.501
	Vermeerderingen/verminderingen					
	Investerings in de openbare ruimte maatschappelijk nut					
	Investeringsprogramma ¹		761	9.447	11.114	11.261
FINANCIËLE VASTE ACTIVA		8.001	2.690	2.890	2.890	2.890
	Kapitaalverstrekkingen					
	- deelnemingen	1.063	1.063	1.063	1.063	1.063
	- gemeenschappelijke regelingen					
	- overige verbonden partijen					
	Leningen					
	- openbare lichamen o.b.v. de wet Fido					
	- woningbouwcorporaties	5.511	0	0	0	0
	- deelnemingen					
	- overige verbonden partijen					
	Overige langlopende leningen	1.415	1.615	1.815	1.815	1.815
	Uitzettingen in Rijks schatkist >1 jaar					
	Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier > 1 jaar					
	Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd > 1 jaar	12	12	12	12	12
	Bijdrage aan activa in eigendom van derden					
Totaal vaste activa		47.142	48.026	54.360	53.571	51.652

ACTIVA (in € 1.000)		31/12/16	31/12/17	31/12/18	31/12/19	31/12/20
VLOTTENDE ACTIVA						
VOORRADEN		3.072	1.893	1.897	1.248	1.311
	Grond- en hulpstoffen					
	- niet in exploitatie genomen bouwgronden					
	- overige grond- en hulpstoffen					
	Onderhanden werk, w.o bouwgronden in exploitatie	2.442	1.714	1.718	1.069	1.132
	Gereed product en handelsgoederen	630	179	179	179	179
UITZETTINGEN MET EEN KORTER DAN ÉÉN JAAR RENTETYPISCHE LOOPTIJD		1.339				
	Overige uitzettingen					
LIQUIDE MIDDELEN		20				
OVERLOPENDE ACTIVA		3.273				
Totaal vlottende activa		7.704	1.893	1.897	1.248	1.311
TOTAAL ACTIVA		54.846	49.919	56.257	54.819	52.963

"1. Betreft gecumuleerde bedragen conform investeringsplan, verminderd met geprognosticeerde afschrijvingen."

Balans 2016 - 2020

ACTIVA (in € 1.000)		31/12/16	31/12/17	31/12/18	31/12/19	31/12/20
VASTE ACTIVA						
EIGEN VERMOGEN		15.149	11.542	11.288	11.485	12.036
	Algemene reserves	6.537	2.436	2.036	2.206	2.689
	. vrije algemene reserve	6.537	2.436	2.036	2.206	2.689
	Weerstandsreserve	2.214	1.844	1.844	1.844	1.844
	. algemene weerstandsreserve	2.236	1.789	1.505	1.493	1.481
	. weerstandsreserve algemene uitkering	315	315	315	315	315
	. reserve uitvoeringskosten pilot BBSC ³	-337	-272			
	. Risicoreserve exploitatietekort sporthal	0	12	24	36	48
	Bestemmingsreserves	4.116	7.262	7.408	7.435	7.503
	. algemene reserve grondexploitatie	500	497	495	492	490
	. decentralisaties	1.076	999	1.041	1.160	1.280
	. reserve uitvoeringskosten pilot BBSC ³			251	251	251
	. bodemsanering	182	182	182	182	182
	. overige bestemmingsreserves	2.358	5.584	5.439	5.350	5.300
	Rekeningresultaat	2.282				
VOORZIENINGEN		8.631	10.473	10.759	11.049	11.663
	Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	2.374	4.781	4.889	4.997	5.104
	Onderhoudsegalisatievoorzieningen	2.168	1.822	1.718	1.619	1.504
	Door derden beklemde middelen met een specifieke aanwendingsrichting	4.089	3.870	4.152	4.433	5.055

ACTIVA (in € 1.000)		31/12/16	31/12/17	31/12/18	31/12/19	31/12/20
VLOTTENDE PASSIVA						
VASTE SCHULDEN MET EEN RENTETYPISCHE LOOPTIJD VAN ÉÉN JAAR OF LANGER		23.844	20.696	17.965	15.228	12.598
	Obligatieleningen					
	Onderhandse leningen					
	- binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen					
	- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	23.733	20.696	17.965	15.228	12.598
	- binnenlandse bedrijven					
	- openbare lichamen o.b.v. de wet Fido					
	- overige binnenlandse sectoren					
	- buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren					
	Door derden belegde gelden					
	Waarborgsommen	111				
Totaal vaste passiva		47.624	42.711	40.012	37.762	36.297
NETTO VLOTTENDE SCHULDEN MET EEN RENTETYPISCHE LOOPTIJD KORTER DAN ÉÉN JAAR 2		5.103				
	Kasgeldleningen					
	Banksaldi	110				
	Overige schulden	4.993				
OVERLOPENDE PASSIVA 2		2.119				
FINANCIERINGSTEKORT 2		0	7.208	16.245	17.057	16.666
Totaal vlottende passiva		7.222	7.208	16.245	17.057	16.666
TOTAAL PASSIVA		54.846	49.919	56.257	54.819	52.963

2. In de kolom "31-dec-16 werkelijk" zijn de balansgegevens uit het jaarverslag 2016 opgenomen. In de daaropvolgende kolommen zijn deze bedragen gecompriëerd tot het financieringstekort.

3. De reserve pilot BBSC is opgenomen onder de bestemmingsreserve.

Verklarende afkortingen

APV	Algemene Plaatselijke Verordening	OMWB	Omgevingsdienst Midden- en West Brabant
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming	OV	Openbaar Vervoer
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten	OZB	Onroerende Zaak Belasting
BBP	Bruto Binnenlands Product	P&C	Planning en Control
BBSC	Bouwen binnen strakke contouren	RAV	Regeling Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording	RBL	Regionaal bureau Leerlingzaken
BCF	Beleidsgestuurde contractfinanciering	RMD	Regionale Milieudienst
BIBOB beleid	Bevordering Integriteitsbeoordelingen door het Openbaar Bestuur	RRO	Regionaal Ruimtelijk Overleg
BIG	Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten	SBK	Sociaal Beleidskader
BNG	Bank voor Nede	SIW	Stichting Inkoopbureau West-Brabant
BOA	Buitengewoon opsporingsambtenaar	TPG	Toeristisch Platform Geertruidenberg
BRZV	Besluit risico's en zware ongevallen	VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
CBS	Centraal bureau voor de Statistiek	VGRP+	Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan plus
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin	VHROSV	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stadsvernieuwing
COA	Centraal Orgaan Asielzoekers	VOG	Verenigde Ondernemers Geertruidenberg
DVO	Dienstverlening overeenkomst	Vpb	Vennootschapsbelasting
ECB	Europese Centrale bank	VSO	Voortgezet Speciaal Onderwijs
ESF	Europees Sociaal Fonds	VSV-er	Voortijdig schoolverlater
GBA	Gemeentelijke Basisadministratie	WABO	Wet algemene bepalingen Omgevingsrecht
GGD	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst	WBO	West-Brabant Oost
IHP	Integraal Huisvestingsprogramma	Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
IKB	Individueel keuze budget	Wro	Wet ruimtelijke ordening
IV3	Informatie voor derden	WOZ	Wet Waardering Onroerende Zaken
JGZ	Jeugdgezondheidszorg	WSW	Wet Sociale Werkvoorziening
JUP IV	Jaaruitvoeringsprogramma Integrale Veiligheid		
KCV	Kleinschalig collectief vervoer		
MKB	Midden- en Kleinbedrijf		
MVO	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen		

